

14173

ప్రబుద్ధాంధ్ర

2

౧౫ ఏప్రిల్ ౧౯౩౬

౪

వార్షిక సంచికతో చందా ౧-౪-౦

సంపాదకండు
శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రులు

292, ఎస్.ప్లెన్డే అండ్ సన్స్ చెన్నపురి

ఆంధ్రవచనభారతము

అదిపభావర్యముల సంపుటము ప్రతి 1-కి రూ. 2	8	కన్యశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు ప్రతి 1-కి రూ. 2	8
అరణ్యపర్వము ,, 2	8	శాంతిపర్వము ,, 4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,, 2	8	ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మాసల,	
శిష్యదోషపర్వములు ,, 4	0	మహాప్రస్థానిక, స్వర్ణారోహణపర్వములు	4 0

పూర్తిసెట్టు నొకేమారుకొన్నచో రూ. 20-0-0

అరువది నవత్సరముల దృగ్గణితమచాంగము

మదరాసు గవర్నమెంటు సక్షాత్రఅఫీసు ప్రధమసహాయ జ్యోతిషసిద్ధాంతి శ్రీమాన్ పీ. రాఘవాచార్యులు, వీరి కుమారులు శ్రీశ్రీపీ. దొరసామిలయ్యంగార్లచే గుణింపబడిన ప్రభవమొదలు గడచిన శ్రవణంవత్సరము వరకుగల యరువదినవత్సరముల పంచాంగములను ఒక్కటేసంపుటముగా ముద్రించి గ్రంథరూపమున చక్కగ బ్రచురించినారము. 8 0

ఇండియన్ పీనల్ కోడ్ :—అను ఇండియాదేశపు శిక్షాస్మృతి 1860-వ సం॥పు 45-వ అడ్డు. 4 0

గ్రామముననపు మణియగారు స్పెషల్ టెన్టువరీక్షాప్రశ్నోత్తరములు:—

1, 2 భాగములు చేరియున్నది. 1 8

గ్రామోద్యోగముల మాన్యుయల్ :—అనంగ-ముననపు, మణియగారు, కరణముల మాన్యుయల్. 2 0

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ :—1898-వ సం॥రపు నం 5 రు అడ్డు. 5

మదరాసు హిందూమత ధర్మాదాయముల అడ్డు:—ఈయది హిందూమతసంబంధ

ముల ధర్మాదాయములు చక్కగా పరిపాలింపబడవలయుననడి యుద్దేశముతో మదరాసు శాసననిర్మాణసభవారిచే 1927-వ సంవత్సరమున 2-వ నెంబరు అడ్డుగా కాసింపబడినది. 2 0

పరా:—విదురూహాయలకు మించినధర్మగల గ్రంథములకు అర్హయచ్చువారు సగమురైకము ముందుగా పంపవలెను. పుస్తకములప్యాకెట్లు భాగించియు, పోస్టుపార్సలువ్వారా తెప్పించుకొనుటకంటె రైల్వేపార్సలుగా తెప్పించుకొనిన పాఠాధికారులు చాలావరకు కావున సమీపపు రైలుస్టేషను పేరును అర్హుల వ్రాయవలెను. అధ్యాప్తు పంపవిది రైల్వే పార్సలుగా బుక్కులు పంపబడినవి.

వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్

292, ఎస్.ప్లెన్డే చెన్నపురి

బ్రాంచిలు:—రాజమండ్రి, బెజవాడ, విశాఖపట్టణము

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవాన్మృతము

జీవాన్మృతము బలహీనతవలన జనించు రుగ్గతలను ఆటంకపరచి, దేహమునకు సంపూర్ణ ఆరోగ్యమును, రక్తవృద్ధి, నరలముతు పటుత్వము, కండ పుష్టిని, భీమబలమును, లేజస్సును, జ్ఞాపకశక్తిని వృద్ధిపరచును.

జీవాన్మృతము

ఆరోగ్యమును పునఃప్రతిష్ఠింపగల ప్రాణదాత

బాలభాస్కర

బిడ్డల

లివర్ టోనిక్

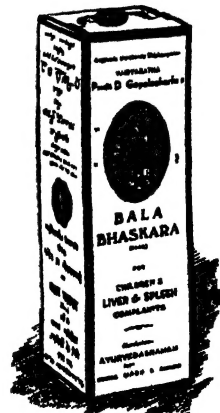
వ్యాధులకును, ఇతర పుడరసంబంధమైన వ్యాధులకు సిద్ధావధము.

వ్యాధుల వివరములు తెలిపిన మంచి సలహా లొనగబడును.

క్యాటలాగు కోరువారికి ఉచితము.

ఆయుర్వేదాశ్రమము

పోస్టుబాక్సు 287, మదరాసు.

బెజవాడ నరస్వతీ బుక్ డిపోవారి స్వంత ప్రచురణములు

డి ప్లై వు న వ ల లు				జపమాలిక		I	1	0	0
బంగారు బరికె	I	1	0	0	డిటో	II	1	0	0
డిటో	II	1	0	0	తాసిమా		1	0	0
సుడిగాలి	I	1	0	0	మానశింగు		1	0	0
డిటో	II	1	0	0	కిక్సోరి		1	0	0
శిశువాత్య	I	1	0	0	కాళిదాసభవభూతులు		1	0	0
డిటో	II	1	0	0	వి వి ధ ర క ము లు				
డిటో	III	1	0	0	మహాపతివ్రతలకథలు		0	8	0
యమదూత		1	0	0	అద్భుతదీపిక		0	12	0
మండగబ్బ	I	0	12	0	జ్యోతిషఫలప్రదర్శని		0	12	0
డిటో	II	0	12	0	దస్తావేజమతలము		0	8	0
రక్తజ్వాల	I	0	12	0	దండకరత్నములు		0	6	0
డిటో	II	0	12	0	పన్నెండురాజుల కథలు		0	12	0
గజదొంగ		0	12	0	హిందూస్తానీ తెలుజోధిని		0	6	0
నరళ		0	12	0	హిందీబాలశిక్ష		0	3	0
నాకిపితాచి		0	12	0	ఘాలి సుబ్బారావు పాటలు	I	0	12	0
ప్రతాపదర్శనము		0	12	0	డిటో	II	0	12	0
చోరాగ్రేసరచక్రవర్తి		0	12	0	వేడుక పెండ్లి పాటలు		0	8	0
వేలికాంతరళవము	I	0	12	0	మహిళామనోరంజని పాటలు		0	5	0
డిటో		0	12	0	వై ద్య గ్రంథ ము లు				
విషజ్వాల		0	12	0	గృహవైద్యచికిత్సాసరత్నము		1	0	0
హత్యావినోదిని		0	12	0	డిటో	II	1	0	0
ఇందిర		1	0	0	ఆయుర్వేదవైద్యసారము		1	0	0
వాడేపేడు		0	12	0	పశువైద్యము		0	6	0
ఘోరకలి		0	12	0	గోసాయిచికిత్సలు		0	8	0
రూపసుందరి		0	12	0	వస్తుగుణప్రదీపిక		4	0	0
చ రి త్రా త్మ క న వ ల లు					మనయింటివైద్యుడు		0	6	0
చ రి త్రా త్మ క న వ ల లు					ప్ర బంధ ము లు				
వనదుర్గము		1	0	0	భాగవతరత్నములు		1	0	0
తపోవనము		1	0	0	వేమనరత్నములు		0	12	0

మా వద్ద అనేకరకములు గలవు. కొదివారికి నూరుకేరల కట్టాగు ఉచితముగా పంపబడును.

వలయువారు:— **కు రు మా రి ను బ్బా రా వు, ప్రాప్రయిటరు, నరస్వతీ బుక్ డిపో, బెజవాడ.**

అత్యద్భుత శాస్త్ర ప్రయుక్త సంతాన నిరోధక దివ్యాషధములు

గర్భ నిగ్రహణి
(రిజప్టర్డు)
ఒక సంవత్సరమువరకు

గర్భ నివారిణి
(రిజప్టర్డు)
శాశ్వతముగా గర్భము రాదు. 15

మాత్రమే గర్భము రాకుండ చేయును. 12 మాత్రల సీసా వెల రు 2-0-0

మాత్రల సీసాయున్న 8 ఔన్సుల మందును కలిసి వెల రు 5-0-0

కొంతకాలమువరకు గర్భము ధరింపకుండ యుండ వలెనను కోరిక గలదా? లేక శాశ్వతముగా గర్భ ధారణములేక యుండు కోరిక గలదా?

ఎట్లులె నను, మానవ్రద్ద మంచి నమ్మకమైన మందులు గలవు. ఇవి శాస్త్రప్రయుక్తముగ తయారు చేయబడి నవి. ఏమాత్రము అపాయములేదు. అమోఘముగా పనిచేయును. పెక్కుమంది వైద్యులు ఆమోదించి యున్నారు.

అ భి ప్రా య ము లు.

(1) డా. ఏ. చటర్జి, L. M. S. :- గర్భనిగ్రహణి, గర్భ నివారిణి, సంతాననిరోధమునకు సమ్యక్ముగల అమోఘములగు ఔషధములు * * ఇవి విరసాయకములు. కొత్తవ నేను వీనిని సిఫారసు చేయుచున్నాను.

(2) సి. మహాదేవమొదలియారు, పా నేటుచకూసు మద రాసు :- ఏదేండ్లకిండట గర్భనివారిణిని నాశ్వాశ్వ సేవించినది. అమె గండము గడచినది. దీనిని పలువురు ఔధువులకు మిత్రులకు సిఫారసు చేసితిని. వారందరను దీనిని వాడి యద్భుతశక్తిని వేకోళ్ల కొనియూడిరి.

ఆయుర్వేదభూషణ, పండిట్ శే. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ఏ. శే. ఏ. సి., 18 కలవచెట్టివిధి, చింతాద్రివేట, నుడరాసు.

కేసరి రత్న త్రయము

లోద్ర

గర్భాశయోగ నివారిణి

శ్రీలంక గణప ముకుంద, బసినీ గాంధీ, అకాలబసినీ, మైల బా సీగాను, రత్నవగాను పోత్రులు, నమమకోగము, సంతాన హీనత, ర క్షీణత, మలబద్ధకము, నూతికా వాతము, క్షోభావము, అరిగోష్ఠ, అరచేయము మందు మొదలగు శ్రీ మర్కట్యాధిపతులకు మందులు.

వెల 12 రూ ద 8; 6 రూ ద 1-10-0

అమృత

రక్తగుడ్డి ప్రావకము

ఇది రక్తహీనత, మలబద్ధియ, అశీర్వము, క్షోభావము, పోషకీకరము, శిశువృద్ధియము, ముఖగంధములు, నిర్మలము, కడుపులోనుండు మొదలగు వ్యాధులకు నివారిం శక్తియును గలంతి ముఖమునకు తోవలెను యిచ్చును.

వెల 12 రూ ద 8; 6 రూ ద 1-10-0

అర్క

నర్మజ్వర నివారిణి

వాత, విత్త, కఫ, నిద్ర, క్షీ, పుష్టిహీనత, అగంతురారి నున్న జ్వరములకు విశ స్థియము.

వెల 6 రూ 2-8-0; 3 రూ 1-8-0

1 రూ 0-8-0

కేసరికుటీరం

ఎల్లాది :: మద్రాసు

తెనుగు జిల్లాలకు సోల్ ఏజెంట్లు :-

మెసర్సు సీతారాం జనరల్ స్టోర్సు

మెయికో రోడ్డు, బెజవాడ

సంవత్సరాది విడుదల. చిత్రకాలమునుండి వేచియున్న చిత్రరాజము

లక్ష్మీ ఫిలింసువారి దౌ పది

20-3-1936 శ్రీ మారుతీ సినిమా, బెజనాడ.

24-3-1936 (సంవత్సరాది) నెల్లూరు, ఏలూరు, గుంటూరు, సికందరాబాద్.

మార్చి మాసాంతములోగా బెంగళూరు, మద్రాస్, మొదలగు పట్టణములయందును ప్రదర్శింపబడనున్నది.

ఖండ ఖండాంతరములయందు భారతీయ నాట్యాభి నయనృత్యములు చాటిన శ్రీ రాణిదేవి, గోపీనాథుల భరత నాట్యము నయనానందకరముగ తిలకింపుడు.

రాజనూయ యాగము నందలి నాగస్వరకచ్చేరీలు, నాట్యములు, మనసు మరపించు మయనభాద్యక్ష్యములు, కర్ణ రసాయనములగు గానములు, వృద్ధయ రంజకములగు అభినయములు గాంచి ధన్యులగుండు.

ఆంధ్రదేశమునందు ఆబాలగోపాలమున కెరుక యగు సుప్రసిద్ధ నటనటీ వర్గమంతయు పాల్గొనుచున్న ప్రథమ చిత్రము.

శ్రీయత టి. రాఘవాచార్యులు, మాధవపెద్ది, దైతాగోపాలం, డాక్టరు శివరామకృష్ణరావు, పారువల్లి, బండా కనకలింగేశ్వరరావు, వి.వి. సుబ్బారావు, దాస్, చౌదరి, మిన్. సురభి కమలాబాయి, మిన్, లీలాబాయి, మిన్. శ్రీవారి, శ్రీమతి పద్మావతీదేవిగారు మొదలగువారు నటించిన సాటిలేని చలనచిత్రము.

దుర్యోధనుని ఈర్ష్య, ధర్మజుని శాంతము, శిశుపాలుని క్రోధము శకుని తంత్రము ద్రౌపది పాలీవ్రత్య ప్రభావము గాంచి పరవశముగాంచుడు.

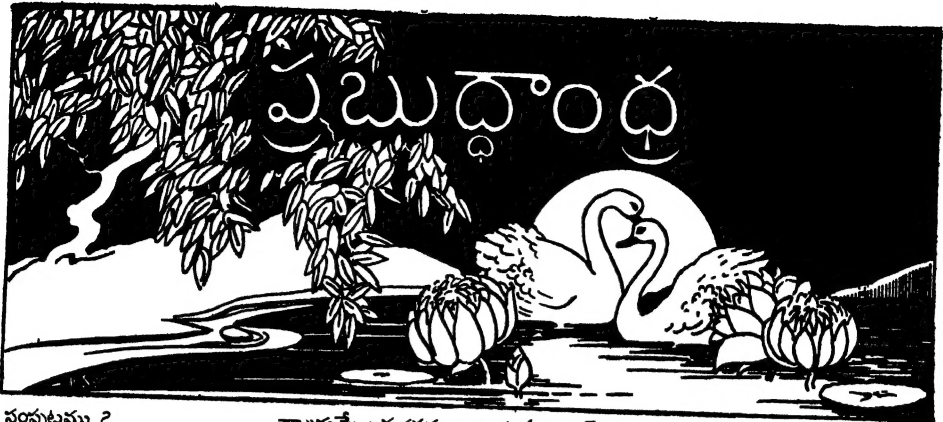
విఖ్యాతమగు మైలవరం పాటలు, పిరా పాపెబుగారి నాగస్వరము వీనులారా వినుడు.

For Booking Apply to:-

Lakshmi Films Ltd.,

3-7, Tata Muthiappan Street, G. T. MADRAS.

Telegrams :- LUCKYFILMS, MADRAS

సంపుటము 2

రాజమహేంద్రవరము గాగ్లీ ఏప్రిల్ ౧౯౩౬

౪ వ సంచిక

నిగళబంధనం

స్మృత్యాశాస్త్రి—సంపాదకుడు

మార్చి ౧౦వీక కరవాయి

ఎనిమిదో ౦౦౧౦

(ఓ ఒమ్మనగని ఒక గదిలో బమ్మ గిమ్మనయ్యం గారు నుంచు ఉంటారు)

ఓ ఒమ్మ—పుట్టింది రావప్పకుమార్తె, యీకాస్తే అంత బెంటెలుచేస్తే మోగా ఎంతలుగారూ? నేమరు చెప్పినా వినక, నేను చెప్పినా వినక—యిక త. ధోరణి తనదా?

తిమ్మరునయ్యంగారు—ధర్మ పోవడం, ఏవో వడం తులు బయలుదేరడం—ఇంతకీ, పాపం, చాలా నున్నత మైన హృదయం పోయింది. తర్జుభర్తనలకు తాగుకోలేదు. కొన్నాడుకు—ఏకపుత్రుడిని ద మృత్యుచాపం అలు ముకుని ఉన్న దనేటప్పటికి వారు బేజారయిపోయారు. ఏదీ జరిగినది. ఇక దమకు బెంగ అక్కలేదు. అంతా నేను చక్కపరుస్తాను.

ఓ ఒమ్మ—తాను లోకంలో చాలయితే నాకు బెం ౧౦టే యేమిటి? తల్లిని వట్టే బిడ్డలు కదా, అబ్బాయిని తనలాగే తయారుచేస్తే యిక మూట తక్కుతుందా?

తిమ్మరునయ్యంగారు—నామనవి యేమిటంటే? నున్నత మైన హృదయానికి కాశిన్యం కలిగిందంటే యిక అక్కడ భయభ్రాంతులకూ దయాదాక్షిణ్యం ఉంది.

లకూ తావుండదు. ఇలాంటి సన్నివేశా ల కిటి గెండు తటస్థించాయంటే ఆకాశిన్యం తనంతట అదే వస్తుంది. తమరు రెండు మాసాలు ఓపిక పట్టారంటే, కోడలు గారు తమకంటే యెక్కువ ఓపికా, కాశిన్యమూ చూపిస్తారు.

ఓ ఒమ్మ—కాశిన్యం అంటే—(అథోక్తి)

తిమ్మరునయ్యంగారు—అదే అదే. నా ఉద్దేశం తమరు బాగా గ్రహించాలి. శ్రీజననామాన్యానికి తమకూ పోలిక లేదు. ఉండనే కూడదు. రాజ్యపరిపాలనకు ఉండవలసిన అర్హత నమవద్ద పూర్తిగా ఉన్నది.

ఓ ఒమ్మ—అంతే అంతే. అది లేకపోతే మనం యెందుకేనా పనికివస్తామా? ... అయితే, తమరు, ముందు సంగతి యే మాలాచించారా?

తిమ్మరునయ్యంగారు—ఆ లో చించక పోలేదు. అయితే—(అథోక్తి)

ఓ ఒమ్మ—ఇది హత్యాద్రయత్నం అనడానికేమీ సందేహం లేదు కదా! హంతకుణ్ణి వట్టిచి—(అథోక్తి)

తిమ్మరునయ్యంగారు—మనవి చేస్తా. హంతకుణ్ణివట్టుకోడం యెలాగా తప్పదు. అయితే, గంగు వైద్యశాలలో ఉన్నది. రెండు దినాలు అది మూట్టాడనూడదని

వైద్యుడు నిశ్చయించాడు. తరవాత దానివల్ల పోలికలు తెలుసుకుని—(అథ్లోక్తి)

ఓబమ్మ—రెండు దినాలా! ఈలోపున వా డెక్కడికేనా ఉడాయించెయ్యడా?

తిమ్మరుసయ్యంగారు—నా కలా తోచడం లేదు. అనలు, అహంతకు డెవ డయినా, ఏదో దారుణం తల పెట్టుకుని ఉంటాడు. కొద్ది రోజులపాటు ఎక్కడికేనా పారిపోయినా మళ్ళీ రాకమానడు. అప్పటికి తప్పకుండా వట్టింది, వాణ్ణి, తమ కళ్ళయెడట యేనుగు కాళ్ళకింద—మన వీరమల్లన్నకు పట్టుపడకుండా తప్పించుకోగలిగే వా డెవ డమ్మా?

ఓబమ్మ—వా డెవ డయి ఉంటాడని తమ అభిప్రాయం?

తిమ్మరుసయ్యంగారు—నాకేమీ ఆలోచన తెగడం లేదు. అనలు, మనమీద పగవట్టవలసిన అవసరం యెవరికీ!

ఓబమ్మ—అదేమిటి పంతులుగారూ! తమ రలా సెల విప్పిస్తారా? నానవతిమీద తమకు అనుమానం కలగడమే లేదా?

తిమ్మరుసయ్యంగారు—మొదట వారిమీదే కలిగింది; కాని అది నిలిచింది కాదు.

ఓబమ్మ—ఏమిటి?

తిమ్మరుసయ్యంగారు—వారి పక్షంలో ఆయిదు యువకు డెవ డున్నాడూ?

ఓబమ్మ—కూలికి వచ్చినవాడు కాగూడదూ?

తిమ్మరుసయ్యంగారు—ఉన్న ఒక్క కొడుకూ పోయి, అధికారం నాడే లేక—ఆమె మాట యెవరు వింటారమ్మా? డబ్బు కక్కూర్తి యేంలేనా చేయిస్తుంది. నిజమే. అయితే; అగ్నిహోత్రంవంటి తమకి అప్రియం చెయ్యడానికి సాహసించగలవా డెవ డమ్మా?

ఓబమ్మ—అయితే తమ ఊహ యేమిటి?

తిమ్మరుసయ్యంగారు—నా ఊహ ఒక్కటే. పూనుకుంటే హంతకుణ్ణి నిమిషాలలో పట్టుకోవచ్చు. కైదు చెయ్యవచ్చు. చివరికి చేయించవచ్చు. బతికి ఉండగా

చర్మం ఒలిపించవచ్చు. ఉప్పుపాతర వెయ్యవచ్చు; కాని మనం, యిప్పుడే యీవ్యవహారం ప్రారంభిస్తే ఈకల్లోలా అను పురస్కరించుకుని సామంతులలో ఎవ రేనా—(అథ్లోక్తి)

ఓబమ్మ—అదీ నిజమే నండీ. (తటపటాయిస్తూ) పట్టాభిషేకం కాస్తా అయిపోయిందంటే ప్రజలు తమకి తామే సరిపుచ్చుకుంటారు. విద్రోహులకు అప్పుడు కుమ్మకు—చేసేవా రుండరు. సైన్యం కూడా ఒక శక్తికి అంకితం అయిపోతుంది; కనక అంతఃకలహాలకు అవకాశాలుండవు.

తిమ్మరుసయ్యంగారు—ఇలాంటి ప్రయోజనం సిద్ధించాలంటే మనం యిప్పుడు చాలా గంభీరంగా ఉండాలి. మనం, అనలు, దీనిని గమనించడమే లేదని ప్రజలకు తోచేట్టు నడుచుకోవాలి. నిజానికి, ఎవడో కుర్రవాడు—ఏదో కారణంవల్ల ఉద్రేకం పొందినవాడు చేసిన యీ కుప్పిగంతులకు మనం యింతగా—(అథ్లోక్తి)

ఓబమ్మ—అదేమిటి పంతులుగారూ! కోటలో—అందులో అంతఃపురంలో—(అథ్లోక్తి)

తిమ్మరుసయ్యంగారు—వాణ్ణి మన మెలాగా బతక నివ్వము. ఇది కూడా తమకి మనవిచెయ్యాలా?

ఓబమ్మ—తమ ఉద్దేశము, భవిష్యత్తు గమడ గొయ్యిగా ఉన్నాయి. ఏమీ బోధకావడం లేదు.

తిమ్మరుసయ్యంగారు—అలా అయితే; ముందు ఆపనే చేయిస్తాను, సెల విప్పించండి.

ఓబమ్మ—అదా మరోటా ముందు చెయ్యడం? వ్యవహారం అంతా తమమీద విడిచిపెట్టాను. మధ్య మధ్య సలహాలు మాత్రమే నేను చెబుతూ ఉంటాను. చివరికేది చేసినా, ఏది మానినా తమ యివ్వం. అందుకు నే నేమీ అడ్డుచెప్పడం లేదు మాభారం అంతా తమ మీదే ఉన్నది; కాని నామనస్సులో ఉన్నది చెప్పవద్దా?

తిమ్మరుసయ్యంగారు—చెప్పకపోతే యెలాగ అమ్మా? నేను తమ భృత్యుణ్ణి—(అథ్లోక్తి)

ఓబమ్మ—తమ రలా సెల విప్పించకూడదు.

తిమ్మరుసయ్యంగారు—తమ అనుగ్రహానికి చాలా సంతోషం. అయితే నేను తమ భృత్యుణ్ణి ఇందు కేమీ సందేహం లేదు. ఇలా చెప్పుకుంటే నాకు పరువే గాని అప్రతిష్ట యేమీ లేదు. పైగా, యిలా చెప్పుకుంటేనే నాకు పరువు తక్కుతుంది. చక్రవర్తికి పాదాలు ఒత్తే వాడు కూడా బాగా అదృష్టవంతు డయి ఉండాలి. అలాంటప్పుడు మంత్రిసంగతి, దండనాధుడి సంగతి చెప్పడం యెందుకూ? కనక మహామంత్రి కూడా స్వతంత్రుడు కాదు. భృత్యుడు. పెద్ద భృత్యుడు. అంతే.

ఓబమ్మ—తమతో నేను వాదించగలనా? కాని తమలో తమ రేమనుకున్నా నేను తమర్ని విజయనగర సామ్రాజ్యానికి మూలాధారంగా భావించుకుంటున్నాను. ఈచిక్కు లన్నీ తీర్చి, సరియైన ప్రభుత్వం యేర్పడ్డ దని ప్రజలు సంతోషించేలాగ—(అర్థోక్తి)

తిమ్మరుసయ్యంగారు—నారక్తం ధారపోస్తాను. తమ కోరిక నెరవేరుతుంది. వీరనరసింహరాయలవారిని మించిన ప్రభువు దొరికా డని ప్రజలు సంతోషిస్తారు.

ఓబమ్మ—అబ్బాయి మొగంమీద మంచి కళ ఉన్నది. తమరు చిత్తగించారా?

తిమ్మరుసయ్యంగారు—విజయనగరప్రభువులలో ఇలాంటి జాతకుడు పుట్టలే దంటారు సిద్ధాంతిగారు.

ఓబమ్మ—అంతవాణ్ణి తమరు చెయ్యాలి. ఓబమ్మ కుర్రవాణ్ణి బాగుచేసిం దని నాకు కీర్తి రప్పించాలి తమరు.

తిమ్మరుసయ్యంగారు—చిత్తం చిత్తం. వీరనరసింహ రాయలవారు ఇంటా బయటా కూడా స్వతంత్రంగా వ్యవహరించారు. అప్పుడు నాకీక్రి నేను తెలుసుకోడానికే అవకాశాలు లేకపోయాయి. ఇక నేను తమర్ని ఆశ్చర్య చకితులుగా చేస్తాను.

ఓబమ్మ—తమ రంతవాహు అవుదురు. సందేహం లేదు.

తిమ్మరుసయ్యంగారు—మరి, ఒకమాటు వైద్య శాలకు వెళ్లి గంగుని చూసి—(అర్థోక్తి)

ఓబమ్మ—చిత్తం చిత్తం. వాడి పోకిళ్ళు అన్నీ బాగా క్షుణ్ణం చేసుకుంటూ ఉండమని చెప్పండి గంగుతోటి.

తిమ్మరుసయ్యంగారు—చిత్తం. సెలవు.

ఓబమ్మ—దయచెయ్యండి.

తిమ్మరుసయ్యంగారు—మర్నీ లేవు తెల్లవారేటప్పటికి దర్శనం చేసుకుంటాను. (వెల్లిపోతాడు)

ఓబమ్మ—తిమ్మరుసయ్యంగారు చెప్పింది బాగానే ఉన్నది. నిజమే. ఈమాత్రానికే మనం కంగారు పడ్డట్టు తెలిస్తే ప్రజలను అదుపు ఆజ్ఞల్లో ఉంచడం కష్టం. తిమ్మరుసయ్యంగారి ప్రతిభకు చాలింది మరి లేదు. ఆయనకు మనమీద మంచి విశ్వాసం ఉన్నది..... హు! హు! తిన్నది ఊరికే పోతుందా?

తొమ్మిదో రంగం

(నాగమ్మ నగరు. నాగమ్మ నీలమ్మ మామని ఉంటారు. ఇద్దరికీ ముగ్గు రక్తశిక్త ధైవ ఒక కైజారు ఉంటుంది. లక్ష్మమ్మ ఆప్పుడే వస్తుంది. విద్యున్న ఆమె కాక నిలిచివుంటాడు)

నాగమ్మ—దయచెయ్యండి లక్ష్మమ్మగారూ! నీలం ఒక మృగాన్ని కొట్టింది.

లక్ష్మమ్మ—(నీలమ్మకేసి ప్రశంసగా చూస్తూ, కూచుంటూ) నీలమ్మ తలుచుకుంటే యింకా అడ్డా? (కైజారు చూసి) ఇంకా తడిగానే ఉన్నది.

నాగమ్మ—ఇప్పుడే పొడిచేసింది. పచ్చి నెత్తుటితోట నాకు చూపించడానికి తెచ్చింది కైజారు.

లక్ష్మమ్మ—చాలా బాగుంది. అయితే—(అర్థోక్తి)

నాగమ్మ—నీలం కనపడ్డప్పు డల్లా విరూపాక్షరాయడికి కళ్ళు తిరిగిపోతూ ఉండేవిట.

లక్ష్మమ్మ—ఆ!.....మిడతగాడు!

నాగమ్మ—చివరికి మిడతే అయిపోయాడు. వాడి నెత్తుటితో నీలానికి నేను బొట్టుపెట్టాను. తమరుగూడా ఉంచండి.

లక్ష్మమ్మ—(కైజారు పుచ్చుకుంటూ) తప్పకుండానూ. (నీలమ్మ నుదుట బొట్టు పెడుతూ) నాకూనా! మరొక గ్రహాన్ని వదలగొట్టావు.

నాగమ్మ—అభాతం కథరుచెయ్యగ్గా సాపారా యడుగురు అప్పుడే బయలుదేరి వెళురుట. వారు

గమ్మం కదలడం తోట విరూపాక్షుడు సాక్షాత్కరించి ప్రేమభిక్ష—(అర్థోక్తి)

నీలమ్మ—అమాట చెవిని పడేటప్పటికి నాకు రక్తం ఉడుకెత్తిపోయింది. వొళ్లు తెలవలేదు. ఒక్క క్షణానికి మూలుగు వినపడి ప్రపంచకం తెలిసింది. కైజారు ఊడ లాక్కోగా మేనులు ఒయటికి వచ్చాయి. అరటిబొంద లాగ తివాసీ నిండుగా పడిపోయాడు రాక్షసుడు.

లక్ష్మమ్మ—(నీలమ్మ చెక్కులు నిమురుతూ) బిడ్డా ఆ భూతానికి కడిచెయ్యి విరిచేశావు. ఒక్క చెబ్బతో నేండు శలాలు సాధించావు. (నాగమ్మకేసి చూస్తూ) ఎందుకు?

దేవుడు చూడలేకపోయాడు.

నాగమ్మ—నాకర్థం అలా కాలిపోయింది. కడతేరి నాయనా, మోడయిపోయి నీలమూ నాకడుపులో చిచ్చు—(అర్థోక్తి)

లక్ష్మమ్మ—వద్దవద్దు. తమరు కళ్లనీళ్లు పెట్టుకున్నా రంట చేతిలో ఉన్న కార్యం జరిపోతుంది. నీలం చేసిన పనికి సంతోషించవలసిన సమయం యిది. (వెనక్కి తిరిగిచూస్తూ) ఇలా రా తమ్మదూ! నీనేతలు మహారాజీవారికి విన్నవించుకో.

నీలమ్మ—(ఇందాకా తమరు మరొక గ్రహం—(అర్థోక్తి)

లక్ష్మమ్మ—అదే చెబుతాడు మావిద్యున్న. ఏమి జరిగినది తమ్ముడూ!

విద్యున్న—(నాగమ్మయెడటికి వచ్చి, చేతులు జోడించు కొని, తలవంచి) ఏలినవారికి మరొక సంతోషవార్త త్రిలోచనరాయలవారు వేంచేశారు.

నీలమ్మ—(ఉలిక్కిపడి) ఎక్కడికి?

విద్యున్న—స్వర్గానికి.

(“అ” అంటూ నీలమ్మ “ఏమన్నారూ?” అంటూ నాగమ్మచకిర లతుతారు. లక్ష్మమ్మ చిరునవ్వుతో కల అడిస్తుంది)

నాగమ్మ—వినరాలు చెప్పండి పంతులుగారూ!

విద్యున్న—ఏటి వొడ్డన తిరుగుతూ నేనూ కొండా గెడ్డిగారూ మాట్లాడుకుంటున్నాము. కుమారశ్యామ

రాయలవారు చాలాదూరం ప్రోద్బలపరిచారని చెబుతూ, గెడ్డిగారు, అప్పుడే ఏలినవారి సేవకు అంగీకరించారు. సరిగా యీ సమయంలో త్రిలోచనరాయలవారు అక్కడికి వచ్చారు.

నాగమ్మ—అతగాడు మీ మాటలు వినలేదుకదా! లక్ష్మమ్మ—ఏంటే మాత్రం ఇంకేమి భయమూ మహారాజీ!

నాగమ్మ—అవునవును. ఏమి జరిగింది నాయనా! విద్యున్న—రావడం తడవుగా నన్ను చూసి “నువ్వు కుట్రలు చేస్తున్నావుట. మహమ్మాయి పండిస్తా” నంటూ పట్టు కొలికాడు. ఇక నాకు వొళ్లు తెలవలేదు. ఒక్కటే చేటు. కొబ్బరిపువ్వు లాగ వాడి తలకాయ కింద పడిపోయింది.

నీలమ్మ—భలే పని చేశారు.

నాగమ్మ—ఆ భూతం నెండా? చెయ్యికూడా పడి పోయిందన్నమాటేనా?

లక్ష్మమ్మ—ఇంకా అడుగుతున్నారా?

నీలమ్మ—(ఆచేకంలో) చాలదు, చాలదు. ఆ పురుగుని కూడా సరిపిచేసి—(అర్థోక్తి)

నాగమ్మ—(నీలమ్మ గెడ్డం పెట్టుకుని) చెప్పనియ్యి తల్లి! (లక్ష్మమ్మకేసి చూస్తూ) దుష్టపరమ్యయంలో యిక వొక్క సాంబశివరాయ దున్నాడు. (విద్యున్నకేసి చూస్తూ) అంతేనా?

విద్యున్న—చిత్తం, చిత్తం. వా కొక్కరే ఉన్నారు. త్రిలోచనరాయలవాణ్ణి తమకీ గల అంతఃకలహం కారణంగా యిప్పటిదాకా వారు కొంచెం తప్పించుకు తిరుగుతున్నారు. విరూపాక్షరాయలవారు కూడా లేరు కనక యిక వారు దీక్షపడతారు.

నాగమ్మ—వాల్లిద్దరికంటే ఘటకుడు. ఒకపట్టాన లొంగడు.

విద్యున్న—నిజమే. కాని విడిచిపెడతామా?

లక్ష్మమ్మ—మహాదేవరాయలవారు కూడా మన పక్షం అయినట్టు వారి మూడో భార్య కథనం చేశారు.

వీరప్పనాయకుడు—(వియ్యన్న కేసి చూస్తూ) ఏమన్నాడు తమ్ముడా?

వియ్యన్న—రుక్కమ్యగారి నగరు లూటీ చెయ్యాలని ఉంటే తలుపులు తెరిపించి ఉంచుతా నన్నాడు వీరప్ప.

నాగమ్మ—(నంగతి బోధపడనట్టు లక్ష్మమ్మకేసి చూస్తుంది)

లక్ష్మమ్మ—తన గుర్రపు పౌజలో వీరప్పనాయకుణ్ణి రుక్కమ్యగారి నగరికి కావలా వేశారు అక్కడి మహా మంత్రి!

నీలమ్మ—(గభిమని లేచి) అయితే ఆపురుగుని కూడా నిలిపివేసేస్తాను. ఏమండీ అత్తయ్యా?

నాగమ్మ—(ఆమె చెయ్యి పట్టుకుని కూచోపడుతూ) తొందరపడకమ్మా! (వియ్యన్న కేసి చూస్తూ) ఇంకేమిటి నాయనా?

వియ్యన్న—ఓబమ్మగారు మనమడుగారిని తమ నగరిలో ఉంచుకున్నారు.

నాగమ్మ—(నీలమ్మకేసి చూస్తుంది)

నీలమ్మ—రాకాసిమీనగా!

లక్ష్మమ్మ—ఇప్పటికీ జరిగిందంతా బాగానే జరిగింది. అమృతరాయలవారికి రాజ్యాళ పాటమరించుతూ ఉన్నదిట. కాని ధైర్యం చాలదు. గంగుని పొడిచిన హంతకుడికోసం (నీలమ్మకేసి చూస్తూ) వీరమల్లన్న పూనుకున్నాడుట.

నీలమ్మ—(నవ్వుతూ) వాడప్పుడే మాయ మయి పోయాడు. ఇక దేవుడి కేనా దొరకడు.

నాగమ్మ—మీరు చూడలేదు కాని ఆవేళ అచ్చంగా మొగిల్లా డయిపోయింది సుమండీ నీలం.

లక్ష్మమ్మ—(తలవంకిస్తూ) చీమతలకాయంత దాటి పోయింది.....అయితే, తమరు విన్నాలో లేదో గాని ఆపొటుతో ఆసిల్లాడి కుడిచేతి తర్జని యెగిరిపోయిందిట—(అగ్ధోక్తి)

౨౧

నీలమ్మ—(ఎగిరిపడుతూ) ఏమిటి? సెబాస్! బతికి ఉండినా వాడిక జీవచ్ఛవమే. అమ్మయ్యా! రామయ్య తండ్రి! మహా బాగా జరిగింది, ఏమండీ అత్తయ్యా?

నాగమ్మ—బాగుంది నాకూనా! (లక్ష్మమ్మకేసి తిరిగి) ఇంకేమిటి లక్ష్మమ్మగారూ?

లక్ష్మమ్మ—ఇప్పటి కింతే. మధ్యాహ్నం మళ్ళీ దర్శనం చేసుకుంటాము.

నాగమ్మ—చిత్తం.

(అంతా లేస్తారు. వియ్యన్న ముందు బయలుదేరతాడు)

పదోరంగం

(ఓబమ్మనగరు. ఓబమ్మ ఒకపీటమీద కూచుని ఉంటుంది. ఎడట ఒకచానీ నుంచుని ఉంటుంది)

ఓబమ్మ—తిమ్మరునయ్యంగా రేరే?

చానీ—వారికి నామాటలు వివపడనేలేదు. వారు ప్రళయకాలరుద్రులై ఉన్నారు.

ఓబమ్మ—ఏమీ?

చానీ—ఏటి వొడ్డున, ఒక యోగి, చెయ్యిపట్టుకుని గుడ్డికృష్ణరాయలవారిని నడిపించు—(అగ్ధోక్తి)

ఓబమ్మ—ఏమిటి?

చానీ—ఈనంగతి తెలిసి, తిమ్మరునయ్యంగారు, మండిపడి, వారిని పట్టి బంధించవలసిందని గుర్రపుపౌ జచ్చి జగ్గారాయడుగారిని తరిమారు. “మీరు తప్పించుకు తిరగడం యేమీ బాగా లేక దని సాంబళివరాయల వారిని మందలిస్తున్నారు కూడానూ వారు.

ఓబమ్మ—అది మంచిపని.....ఈయోగులకు వైద్యం కూడా తెలిసిఉంటుంది. మళ్ళీ మొదటికి వస్తుందో యేమిటో?

చానీ—పెంకితనం చేస్తే యిద్దర్నీ నరికివెయ్యవలసిందని మహామంత్రి సెలవిచ్చారు. ఇదివరకీ మాట యేమయినా కృష్ణరాయలవారి కిక చావు తప్పదు.

ఓబమ్మ—దొరకాలి కదా?

చానీ—ఒకవేళ జగ్గారాయడుగారు ద్రోహం చేస్తారేమో అని శంకించి, మహామంత్రి, వారికి తెలవకుండా

వెళ్లి, అచోకీ తీస్తూ ఉండవలసిన దనీ, అనుమానం కలిగితే ముందు జగ్గారాయలవారిని బంధించవలసిన దనీ సాంబశివరాయలవారికి అజ్ఞాపించారు.

ఓబమ్మ—జగ్గారాయడే ద్రోహం చేస్తాడా?

దాసి—ఎవరు చెప్పగలరు అమ్మా? కృష్ణరాయల వారికి ఒకటిరెండు యుద్ధాలలో జగ్గారాయలవారు అనుచరులుగా ఉండి పనిచేసినవారుట. అందువల్ల మహామంత్రి, వారిని సమ్మలెకుండా ఉన్నారట. అయినా తమకి వారిమీద ఎక్కువ సమ్మకం ఉండడంవల్ల—(అడ్కోకి)

ఓబమ్మ—జగ్గారాయడిమీద నా కెప్పుడూ ఎలాంటి అనుమానమూ కలగలేదునుమా!

దాసి—విరూపాక్షరాయలవారిని, త్రిలోచనరాయల వారిని తమ రలాగే నమ్మారు. ఇప్పుడు వారి బాడే లేకుండా ఉన్నది.

ఓబమ్మ—తిమ్మరుసయ్యంగారి కేమేనా తెలిసిందేమో?

దాసి—విరూపాక్షరాయలవారి జాగీరులో సైనికులు సన్నాహంలో ఉన్నారుట.

ఓబమ్మ—ఏమిటి?

దాసి—త్రిలోచనరాయలవారి దండుని నిరాయుధంగా చెయ్యాలని మహామంత్రి ఆలోచిస్తున్నారు.

ఓబమ్మ—కల్లోలాలు పెరిగే లాగున్నాయి. వెళ్లి తిమ్మరుసయ్యంగారిని నుంచున్న చాలంగా తీసుకురా.

దాసి—చిత్తం అమ్మా!

పదకొండో రంగం

(కుంగభద్ర ఒడ్డున, అచ్యుతరాయడు, ఒక రాతిపలక మీద కూచుని ఉంటాడు. ఎడట నియ్యన్న నుంచుని ఉంటాడు.)

అచ్యుతరాయడు—సెల వివ్వండి.

వియ్యన్న—తమకు సందేహం యెందుకు కలిగిందో నాకు బోధపడకుండా ఉన్నది.

అచ్యుతరాయడు—వివరంగా చెబుతాను వినండి. పెద్దన్నయ్యగారు ప్రభువు కనక తిమ్మరుసయ్యంగారు భక్తిపవత్రలతోటే వారి యెడట మసిలేవారు. చిన్నన్నయ్యగారిని, నన్నా వారు, శిష్యులుగా భావించే వారు. మాయిద్దరిలో చిన్నన్నయ్యగా రంటే వారికి ప్రీతి యెక్కువ.

వియ్యన్న—వారిప్పుడు లేరు కాదూ?

అచ్యుతరాయడు—కనక, నిజానికి, తిమ్మరుసయ్యంగారు, చిన్నన్నయ్యగారిమీది వాత్సల్యం కూడా నా మీద కేంద్రీకరించాలి. ఇది ధర్మం. కాని అలాంటి దేమీ కనపడదు.

వియ్యన్న—ప్రస్తుతకల్లోలా లడిగేదాకా—(అడ్కోకి) అచ్యుతరాయడు—వారు, బుల్లిబాబుకే పట్టాభిషేకం చెయ్యాలని నిశ్చయించుకోవడం బాగున్నదా?

వియ్యన్న—కారణం తమకి తెలిసి ఉండాలి.

అచ్యుతరాయడు—మహారాజు కొడుకని. ఇది అందరికీ తెలిసిందే; కాని చెట్టంతవాణ్ణి నేనుండగా—(అడ్కోకి)

వియ్యన్న—అది నిజమే. తమరు ఓబమ్మాదేవిగారి అనుగ్రహం సంపాదించి ఉండవలసినది.

అచ్యుతరాయడు—అనుగ్రహమా! వారు నన్ను మాత్రం కడతేర్చి రని యెలాగా నమ్మడం?

వియ్యన్న—పాపం శాంతించుగాక. పాపం శాంతించుగాక.....నేను మనసిచ్చి అడుగుతున్నాను. తమకు సంగతి అంతా తెలిసి ఉంటుంది. కృష్ణరాయల వారి కళ్లు పీకించడంలో ఓబమ్మాదేవిగారి సలహా యెంత మాత్రమూ లేదని నానమ్మకం. నాగమ్మాదేవిగారి అనుమానం నిరాధారం అని కూడా నాకు గట్టి నమ్మకం ఉన్నది. తమ కేమంటారూ?

అచ్యుతరాయడు—అసలే సకల్పం పెద్దదొడ్డమ్మగారికే కలిగిందంటాను నేను.

వియ్యన్న—అయితే; తమరుగూడా అసహాయశూరులే కదా, తమవిషయంలో వారి కలాంటి నకల్పం యెందుకు కలగలేదు?

అమృతరాయడు—అనంకల్పం పెద్దన్నయ్యగారికి మట్టాకే కలిగిఉంటే వారుమాత్రం నన్నందుకు విడిచి పెట్టారా?

వియ్యన్న—కనక యీ ఊహలు మనస్సును మరింత గజబిజపరుస్తాయి. ఏమీ జరుగుతుందో చూస్తూ ఉండడం నానలహా.

అమృతరాయడు—విజయనగర సామ్రాజ్యం మాతం ద్రిడగారి స్వార్థితం. వారితరవాత అంతటివాడను నేనుండగా నాకు ముందుతరం—పసిపాపకు పట్టాభిషేకం—(అల్లోక్తి)

వియ్యన్న—ఓటమ్యాదేవిగారు పెత్తనం అంతా తమమీదే ఉంచుతా రేమో?

అమృతరాయడు—అలాంటి మాటలు చెప్పకండి. పెద్దదొడ్డమ్మగారికే స్వయంగా రాజ్యాశ ఉన్నది. బాలుణ్ణి చూపిస్తూ వారే సర్వమూ స్వాధీనపరుచుకుంటారు.....ఇక మన సిచ్చి మాట్లాడతాను. తాము నాళిక ఉపకారం చేసిపెట్టాలి.

వియ్యన్న—సెల విప్పించండి.

అమృతరాయడు—సైన్యం అంతా యిప్పుడు అప్పన్నగారి స్వాధీనంలో ఉన్నది. వారి యెడటపడి నాళోరిక విన్నవించుకోదానికి నేను సాహసించలేకుండా ఉన్నాను. తమకూ వారికీ దేహాలు మాత్రమే వేరు. వారికి నామీద అనుగ్రహం కలిగేటట్టు తాము రాయబారం చెయ్యాలి. (వియ్యన్నచేతులు పట్టుకుని) తమ సెలవు ప్రకారం సదుచుకుంటాను. సింహాసనం నాకు స్వాధీనం చేయించండి. తరవాత తమ యిష్టం.

వియ్యన్న—తమకు నాయెడల కలిగిన విశ్వాసానికి ఆశ్చర్యం కలుగుతోంది. తమ ఆజ్ఞ నిర్వర్తిస్తాను.

అమృతరాయడు—శుభవార్త కోసం యెదురుచూస్తూ ఉంటాను.

వియ్యన్న—అయితే, ఒకటి ఉన్నది. శేవు లేదు, ఎల్లుండి పట్టాభిషేకముహూర్తం. ఏమీ జరిగినా ఆ సమయంలో జరగాలి. అంతవరకూ ఊపిరి కూడా పైకి విడిచి పెట్టగూడదు. తమ ప్రయత్నంలో తాముండండి.

అమృతరాయడు—చిత్తం. జగ్గారాయలవారు నాకు ఆధారంగా ఉన్నారు. అసలు నాకీ సంకల్పం కలిగించిన వారే వారు. వారి దండంతా నాకోసం ప్రాణాలకు తెగించి ఉన్నది.

వియ్యన్న—విజయనగరంలో ఉన్న పడవాళ్లలో జగ్గారాయలవారిని చెనకగలవారు మరి లేరు. తమకు మంచి బల మైన ఆసరా దొరకినది.

అమృతరాయడు—తమఆసరా అంతకంటే గొప్పదీ.

వియ్యన్న—బొట్టకూటిగాణ్ణి నేను. నేనొక లెక్కా? మరి తమరు దయచెయ్యండి. మనం ఏకాంతంగా ఏదో మాట్లాడుకున్నా మని ఇతర్లకు తెలవడం శ్రేయస్కరం కాదు.

అమృతరాయడు—అవునవును. మరిసెలవు. అయితే, నాకు కథ రెలా తెలుస్తుందీ?

వియ్యన్న—నేను చేస్తా కాదూ?

అమృతరాయడు—సెలవు. (వెల్లిపోతాడు)

వియ్యన్న—“యాచో యాచక శ్చత్రుః”..... నాగమ్మాదేవిగారి ప్రయత్నాల కిది మంచి సహకారి. (వెల్లిపోతాడు) సశేషం

ద్రావది

“చలం”

(కొరవనభ. ద్రావది ముందు, వెనక దుశ్శాసనుడూ ప్రవేశించారు)

దుర్యోధనుడు—పాంచాలీ! ఎవీ నావంక చూడు.

ద్రావది—ఎవరు రా నువ్వు?

కర్ణుడు—సరిగా మాట్లాడు. నీవు మా దాసివి.

ద్రావది—దాసినా? దాసీవుత్రుడి కూడా దాసులు కావలసి వచ్చారా? నేను దాసి నెల్లా ఐనాను? ద్రావది! దాసి! నభని ప్రశ్నిస్తున్నాను. ఇది న్యాయమా!

(చుట్టూ చూసింది. అందరూ కలలు తిప్పుకున్నారు)

కర్ణుడు—దుశ్శాసనా! దీని పొగ రణచలేవా? ప్రభువుముందు వదురుతోం దీ దాసి.

దుర్యోధనుడు—ద్రౌపది! ఏదీ నీవత్తు? ఇప్పుడు చెయ్యి హేళన!

ద్రౌపది—నవ్వినాడు కాదు. ఇంకా వుంది కాలం. మాయనాడంతో ఆఖరు కాదు కాలం.

దుర్యోధనుడు—నీదాసీత్వంతో ఆఖరు.

ద్రౌపది—మరణంతో. అంతమాత్రం తెలీదా?

దుర్యోధనుడు—మరణమా? ఎవరు నన్ను జయించే వారు? ఈబానిసలే?

కర్ణుడు—ఇంతటి పరుషవంతురాలివి, ఈప్రభువుకే తగుదువు.

ద్రౌపది—ఒక్కరినే యేమీ? నూర్గురినీ పరిణయమాడుతాను. అంత్యశ్శాస్త్రకాశిరూపధారిణిని భీకర యుద్ధభూమిలో యాకౌరవాన్వయా స్నంతా రక్తారుణ హస్తాలతో ఆలింగనం చేసుకుంటాను. తొందరేమీ?

దుర్యోధనుడు—అంతటిదానివే అవుదువు. ముందు యిట్లా నాతోడమీద కూచుని ఆలింగనం చేసుకో.

భీముడు—నేను సహించను. ఆతొడల్నే నేను విరగగొట్టి—

ధర్మరాజు—భీమా! శాంతించు.

భీముడు—నీవు కపటజాడంలో భార్యను వోడడం కన్న అధర్మం లేదు. నీకు జూడంలో చేతగాని రక్షణను నేను నాభాహుబలంవల్ల పునరుద్ధరిస్తాను. ఆమె చూపులోని నిండను నేను భరించలేను. ఐదుగురము శిలవలె ఇట్లా కూర్చుని, యీమెను, మన రక్షణను సమీప మనన పరిణయ మైన పత్నిని—

అర్జునుడు—భీమా! ధర్మరాజు ధర్మము తప్పుతాడా? ఇది విధిచర్య. శాంతించు.

ద్రౌపది—దేనినిసమర్థించడానికి భయమో అదంతా విధిచర్య. శాంతమా? భార్యను జుట్టుపట్టుకు యీడుస్తావుంటే సహించే శాంతం, అది శాంతమా, మృత్యువా?

ధర్మరూపాన విజృంభించిన భీరుత్వమా? యీశాండవ మహావీరున్ని అనుకరించబోయ్యే యీదేశస్థులకు, యీ ధర్మపరులకు ఎంతకాలం రాజ్యం నిలుస్తుంది? స్వతంత్రాన్ని అమ్ముకునే ధర్మం. భార్యల శీలాన్ని యితరులు దౌర్జన్యం చేస్తున్నా, మాయ అనీ, విధికర్మ మనీ సమ్మి శాంతం, శాంతం అనే యీధర్మశిలను రక్తం మంచువలె గడ్డకట్టిన యీవేదాంతవేత్తలను యెన్నాళ్లు ఆశ్రయించబోతుంది శౌర్యం? ధర్మంతో కట్టూ చెవులూ మూతలు పడ్డాయా? స్త్రీ ఆర్తనాదం వినే శక్తిని, అబలని రక్షించుకునే పురుషత్వాన్ని నాశనంచేసే యీధర్మం వినుతి కెక్కబోతోంది యీ దేశంలో. పురుషులకూ పురుషులకూ ధర్మవిచక్షు చేయమంటే ప్రతివారూ ధర్మవేత్తలే, స్త్రీకి న్యాయం చెయ్యమని అడిగేటప్పటికీ ఒక్కరికీ దయరాదు. నేను దాసినా? నన్నోడడం ధర్మమా? ఈనీచుడు సన్నిట్లా బలాత్కరించడం న్యాయమా? ఇంతమంది పురుష పశువులు నన్ను అవమానించడం భారత సాంప్రదాయమా? ఆర్యమతవిచ్ఛానమా?

భీముడు—దానికి యుధిష్ఠిరుడే ప్రత్యుత్తరమివ్వాలి.

ధర్మరాజు—స్త్రీ సభను గర్హించి ధిక్కరించడం ఆర్యసమ్మతం కాదు.

ద్రౌపది—ఈసభ రక్షించకపోతే నన్నెవరు రక్షిస్తారు?

ధర్మరాజు—స్త్రీ క్షేమం ఆమె భర్తలది.

ద్రౌపది—నాకు భర్త లేరీ! వుంటే యీగతి యెందుకు కలుగుతుందీ?

కర్ణుడు—దుశ్శాసనా! పద. దాని వస్త్రాలను తీసివేయ్యి.

ద్రౌపది—ఎవరూ యీదౌర్జన్య మాపరా? మీ ముందు సన్ను వివశ్రును చేస్తే నాకా సిగ్గు మీకా? నానగ్నత్వం వీక్షిస్తే మీగుడ్డు పేలవా?

వికర్ణుడు—ఛీ! కర్ణా! ఏమి కోర్కె! ఈవీరు లందరూ స్వయంవరంలో యీమేకై యత్నించి పరాజితులైనారు.

కాని ఆమె దీప్తిని మరవలేక సమయము దొరికింది కదా అని యీవింధగా మమత తీర్చుకుంటున్నారు. కర్ణా! నీద్వేష మంతా వ్రచ్చున్న మోహబలం.

కర్ణమ—నోరు ముయ్యి. దుశ్శాసనా! నంకోచిస్తా వేమీ!

ద్రౌపది—రక్షించరా? పాండవులారా! పలకరా మీరు! మిమ్మల్ని కట్టివేసేది ధర్మం కాదు. మీజ్ఞాతుల మీది ప్రేమ. మీరందరూ పురుషజాతి. బంధువులు. వేరుదాన్ని నేను నాకై మీరు విరోధపడతారా? ఒక్క స్త్రీకోసం! ధర్మమా? ధర్మంతో జయిస్తారా మీరు! మీకు జయం కలిగే ముందు ఎంత అధర్మానికి వాడి గట్టపలసివాస్తుందో? ధర్మం జయిస్తుందా? అది కృత యుగంలో. మీజూడం ధర్మమా? మీభార్యని కాపాడడం మాత్రం అధర్మమా? ఛీ! ఈదేశంలో స్త్రీరోడ నం యెప్పుడూ అరణ్యారోదనమే. స్త్రీలను అమ్మి, అరణ్యాలకు తరిమి, చిలిలో వేల్చి, జూడంలో వోడి, సభలో వివశ్రులను చేసే యీభారతసంతతి గతి యేం కాబోతోంది! మాన్వత్వతా న్నిట్లా నాశనం చేసి చేసి, మా మానా న్నిట్లా చంపిచంపి, మమ్మల్ని బాని

సలుగా వ్రవయోగించి వ్రవయోగించి, మాబతుకు నీచం చేసి, నీచం చేసి. మాన్వత్వతంత్రం, ధైర్యం, అభిమానం, మనోదారుఢ్యం, ఓకి, చింది, జడల్ని కళి బరాల్ని చేసి, మీవిరోధాలకూ యీర్ష్యలకూ, వ్రతాలకూ, స్వార్థాలకూ మమ్మల్ని బలిగా తీసుకుని, వ్రవయోగించుకుని, యెన్నాళ్లు బాగుపడవోతారు? మా కెటువంటి సంతతి పుడుతుంది యీబానిసలకు? మాపుత్రపుత్రులు మా పేర్లు తలుచుకుని అవమాన పడరా? వాళ్ల భార్యల్ని యింతకన్నా నీచంగా చూడరా? ఈసభలో యీడవబడి, వశ్రుహీనను చేసిన నన్ను, పురుషులు మీరు తిరిగి అంగీకరిస్తారా? నాపిల్లలు నాకే గౌరవాన్ని యిస్తారు, వినరా?

దుశ్శాసనము—రావే, దానీ!

ద్రౌపది—నువ్వు పురుషుడివే అయితే నాచేతి కోరియుధ మియ్యలేవా?

దుశ్శాసనము—దానికి ఆయుధ మేమిటి?

ద్రౌపది—నా కెవరు దిక్కు? కృష్ణా! ఆపద్బాంధవా!

తెర

కొలను పాక క్షేత్రము

శ్రీపాద్మిరమణకవులు

నిజామరాష్ట్రములోని యాంధ్రదేశము నీమధ్య కాకతీయుల పంకేత నామముతో వ్యవహరించిరి. ఇతరముందు మావ్యాసములలో కాకతీయనీమ యని వ్యవహరింతుము. కాకతీయనీమలోఁ గల ప్రసిద్ధ క్షేత్రములలో కొలనుపాక ప్రత్యేకగణనీయ మగు పవిత్రక్షేత్ర రాజము. ఇచటి శేల యంత సారవంత మైంది గామన్నను వంతర్వాహినులు గలవు. వీని సాయమున దీయబడిన కాలముల పంటచేలకు చలవంత జలము శాసనంబుండును. ఎటఁ జూచినను శివలింగములు వీరవిగ్రహములు, శైవవిగ్రహములములు, శిధిలవిగ్రహములములు కలెత్తు పాటిదిబ్బలు గ్రామము చుట్టును గలవు. శైవల కథిమానదైవత మగు ఋషభేశ్వరి పవిత్రమూర్తి రెండవ శతాబ్దము నకు ముందే ఆంధ్రు లిచటఁ బ్రసీదించి శైవధర్మముల శాంధ్యులలోఁ బూర్వము విరిగి వ్యాప్తి నొందించిరి. వీరశైవాచార్యులలో నొక గురువు కాచార్యులనాటియూర జగ్గించిరి. అనైదశశైవజాతులకుఁ బ్రత్యేకప్రత్యేకములుగా మఠములు నైత మిందుఁ గలవు.

ఈవ్యాప్తి కాకతీయుల కాలమున జరిగియుండవోవు. సోమనాథాలయము మిగులఁ బురాతనమైన దిందుఁ గలదు. పల్లిమచాళుక్య కుటుంబపంబంధు లగు నొక కాళుహారిఁ కొలనుపాక రాజధానిగ నున్న కాలమున సోమనాథుఁడు వారి కుపాస్థానైవరము. ఇట్లఁ గల చారిత్రకవిశేషములు శివోన్మతముందు ఇచటి శైవమతప్రళాప్తిని గూర్చి కొంత తెలివినచో ప్రాచీనకాలమునుండి కొలనుపాక వివిధమతముల కునికిపట్టె యెటు లభ్యున్ననీ వచ్చి క్రమముగ నెటుల ఓణదశకు వచ్చెనో తెలిసికొనవచ్చును. కొలనుపాక లెజనాచమండి హైదరాబాదు పోవు రైలుమార్గమునఁ గల అలెన్ద్రపేషనునకు బాలుగు మైళ్ల దూరమునఁ గలను. శోధుపయి బాలుగు మైళ్ల ప్రయాణము చేయుతఁడీ నుభయపార్వములందును వీరవిగ్రహములు అలంకరింతులు క్రియ్యుటలతోఁ బాటు పంటకొలువలు గోచరించును. కొంచెము ఎటువు దాచుగల యిచటి మట్టి యొక కాలమున శాంధ్రులల రక్షమతోఁ దడిసిన దని తోచును. పవిత్రస్థల

మగు నీగ్రామమునకుఁ జొట్టును విడువ్రోగులవలతును జాగ్రత్తచిహ్నములు గోచరించుటచే నది యొక కాలమున మహానగరమని తోచును. ఇచటఁ గల యత్యంతప్రాచీన మగు శైవాలయచరిత్రము ప్రత్యేకము నిశేధింతుము.

కొలనుపాకలో నొక కిధిలశైవాలయము గలదు. కూలిపోన నున్న యాదేవాలయప్రశస్తి దాదాపుగఁ జంద్రులు మఱిపోయిరి. ఉత్తరహిందూస్థానవామ లగు శైవులు తమ మతగ్రంథములలో కొట్టిపాక కుల్పానికి కొలనుపాక యను వ్యవహారములు గల కుల్పాకమహాత్మ్య మెక్కువగాఁ బ్రశంసించెడిచుటచే తెలుఁగుదేశమునం దది యుండ నోపు నని గ్రహించి విశేషప్రయోగముతో నీశ్వరమును గుర్తించి తీర్థశైవాలయమును మహావిశాలముగఁ రామ దేయకముగాఁ జేపొందించి కిధిలగ్రామముల ద్విద్రవణచి నూతన పద్ధతితో దేవాలయమును నిర్మించిరి. ఆలయము చుట్టును గొప్ప ప్రాకారము ముఖ్యస్థలమునఁ బెండు బురుజులు ప్రధానద్వారము పయి నొక వేది నిర్మించుటచే తైత్తికి ఆలయము రాజభవమువలె గోచరించును. ప్రాకారముపట్టును చనునరచి లోనను వైటను యాత్రులకు లక్ష్మణునివామములు నిర్మించఁజేసి. ఆలయములో ఉద్భావనము శిలాశాసనములూ పూర్వాలయకల్పకలములు ఆనాటి కిల్ప పరిణామమును వెలుపుట కిందందుఁ బొందుపఱచుచు. దీయున్నవి. ఆలయమున కెదురుగఁ గొప్ప యుద్భావము గలదు. ఇందు రెండు దిగుడుబాళ్లులు భూమిలో నుండును లభించిన విగ్రహములు ఫలవృక్షములు జలయంత్రము చెఱువైన రమణీయముగఁ గోచరించును. గ్రామమునకు గొంత దూరముగ నిర్మలవాయువులు వీచు విజవల్లల మందున్న యాయాలయము చూచుట కొక యాశ్రమమువలె నుండును. ఆలయపాలకులు మిగుల మర్యాద గలవారు. మిగుల సుహృద్భావముతో నవటి విశేషములు జరిత్రాంశములు విగ్రహముల యుదంతము తెలిసి యాత్రులకుఁ జెఱుపానకముతో నాతిభ్య మొసంగుదురు. వీరి యాదరణము ప్రశంసాపాత్ర మైవది.

“జనప్రభాసూరి విక్రమాగ్ర-శకము గత నందున్న శ్రీకృతాంబర శైవాచార్యుఁడు. ఈయన తీర్థకల్ప మను గ్రంథమును రచించి యందు కొలనుపాక లాని శైవవిగ్రహమును మిగులఁ బ్రశంసించెను. అందలి సారాంశ మిది. మరకతకలతో అరవచ్చాసననీతముగ ఋషభదేవవిగ్రహము భరతుఁడు ఆరాధ్యులలోఁ బ్రతిష్ఠించు దానిని జూచి విద్యాధరులు తమ లోకమునకుఁ గొనిపోయిరి. వారినుండి దేశేంద్రుఁడు బడిసి పూజించుచుండ రామణుఁ డింద్రుని జయించి లంకలోఁ జేర్చు మందోదరి యావిగ్రహమును శ్రద్ధాభక్తులతోఁ బూజించుచు రామమరణానంతర మామె యామరకతవిగ్రహమును సముద్రములోఁ బూజితేను. తరువాత కల్పాంతగరమున మహామారి వ్యాధి కలనూప ఆరాధ్యము పాలించు శంకరుఁ డను రాజు విచారపడుచుండఁ గలలోఁ బద్మావతీదేవి దర్శన మొసంగి “భక్తః కా! సముద్రాంతర్గతమై దేవప్రాణ సొందు పూర్వోక్తమరకతఋషభదేవవిగ్రహమును వీరబాహుమనందుఁ జేర్చుకొని పూజించి

నవో వ్యాధిరాధలు తొలగును. వెనుకకుఁ జూడక విగ్రహమును గొనిరావలయు” నని చెప్పెను. శంకరరాజు అట్లు జేసి వెనుక జూడక వచ్చుచుండ ఋషభదేవవిగ్రహము సైతము వెనుక మహాధ్వనితో వచ్చుచుండెను. కొంత దూరము వచ్చిన పిదప వెనుకకుఁ జూడఁగ విగ్రహ మచటనే యాగిపోయెను. ఇట్లొక సల మగు కొలనుపాకయందు ద్వివిగ్రహమునకు శంకరరాజు గొప్ప దేవాలయము గట్టించెను.”

ఈకథలోఁ దేర్పొనబడిన శంకరరాజు బుద్ధరాజు కుమారుఁడు కాలచుర్యుల తెగలోనివాఁడు. కాలము విక్రమశక ౬౪౦ అగును. చైతన్య వ్రాసిన జనప్రభాసూరియు శంకరరాజున కీవలినాఁడనివలయును. చైతన్య గల తీర్థకల్ప మను గ్రంథము పునఃప్రకంభింపయమున అముద్రితనీతిలో నున్నది. పురాణకాలమునుండి ప్రశస్తి గల ఈఋషభదేవవిగ్రహము గల కొలనుపాక కొలను మహాభిమానులగు శైవులు వెదకివెదకి కనుగొనిరి. వారి మతగ్రంథములలో విన కింపఁజేసెటలు పచ్చితాళితోఁ జేర్చుచు సముద్రములోఁ జిరకాల ముండుటచే వచ్చి తొలంగిపోయిరి జేర్చుచు ఋషభదేవవిగ్రహమును గుర్తించి తెలికినీటి లక్షలకొలది చెచ్చించి దేవాలయము కట్టించుటచే హిందూదేశమునందగి శైవుల కిందజుతును కొలనుపాక వివృతీత్రముగా మారినది.

జనప్రభాసూరి గాక సంస్కృతమౌళికధర్మామకవియు శ్రీకృతాంబరశైవుఁడును నేనుచంద్రమహావియు కొలనుపాక ఋషభదేవుని గూర్చి యొక గాథ వ్రాసియున్నాఁడు. ఈయన విశేషకళామయ నాలుగవ శతాబ్దిలో నున్న బహుగ్రంథకర్త. స్వరత్నాకర మను గ్రంథమున యీతవర్ణ్యు లగు శ్రీయుత నేనుచంద్రశైవులను లను నొక యాధునికవిద్వాంసులు కొన్ని కథలు వ్రాసిరి గాని యవి విశ్వసనీయములు కావనియు దంతకథ లనియు శైవుల కలంపు.

కొలనుపాకలోని శైవవిగ్రహము లన్నియు దిగంబరములుగ లేవు. అచటి శాసనములందు శ్రీకృతాంబరశైవశైత్ర మనియే గలదు. శ్రీకృతాంబరశైవకవులే కొలనుపాకఋషభదేవుని ప్రశంసించిరి. భరతుని కాలమున మరకతకలతో నిర్మించఁజేసిన ఋషభదేవునివిగ్రహము విద్యాధరులచే ఇంద్రుఁడు మందోదరి పూజించిన పిదప సముద్రములోఁ జిరకాల ముండుటచే మరకతకలవిగ్రహము నవలకొని కొల్పోయి మైలకుత్తమునందలి పచ్చని శిలగ మారినట్లు గాఁ ప్రభాసూరి చెప్పినాఁడు. శైవమతవివాదమునకుఁ బూనుకొన్న శైవవిమతమువాగు చరిత్రాత్మకము మనోహరశీలకాలితము లగు నీఋషభదేవునివిగ్రహమును మిగుల్బుటవలన ననే కొలనుపాకకు జరిత్రసంబంధ మగు ఖ్యాతి దక్కుటయు ఆంధ్రశైత్రము యావగ్ధ రతవర్ణమునకు విక్రతశైవశైత్రముగఁ బ్రఖ్యాతి గాంచుటయు నట్టి నీచిందినది. పురాణకథలను విశ్వసించినవో విక్రమాగ్ర-శకము ౬౪౦ లో కొలనుపాకయందు కాలచుర్యరాజున శంకరవర్ణ ఋషభదేవు మును గట్టించి మనోహరశైవులమఱి నింపఁ బ్రఖ్యాతినిపించుటయు శైవశైవసవీరశైవమతసంఘటనముల కొద్ది యా

త్రుగ పదునైన క్రిస్తుశతాబ్దమువఱకు బూహతురప్పారప్పాత్రముగ నుంటయు నైదిహానీకదృష్టితో శాసనాదిసహాయమును నిరూపింపఁ దగిన యంశము. కొలనుపాక శైవాలయమునఁ గల ఋషభేశ్వరుని విగ్రహము బాదాత్రుగ అఱకునల యొత్తు గలిగి తూర్పున్నటుల ఉన్నది. విగ్రహము బహు సుందర మైనది. ఆకళిత యనురావళి, నాగార్జునకొండ రామరెడ్డిపల్లి వాడశిల్పముల కళావిన్యాసముతో నలరి తీవ్రశల నుట్టిపడలేదును; బ్రాచీనాంధ్రశిల్పము గౌరవ ప్రత్యక్షం కాదర్పప్రాయముగా నున్నది. శైవవిగ్రహముదాయము కాక శివసీమలో విరివిగాఁ గనపించుచున్నది. ఆంధ్రులలో నింకను శైవము మిగిలియు నున్నాదు. తూహతురప్పారములఁ దయు శైవాలయములు గూడ మెదతుమంచలమునందు విశేషించి కలవు గాని కొలనుపాక ఋషభేశ్వరవిగ్రహమును బోలిన దిగ్భుజుం దరమూర్తి గోచరింపదు. ఒకానొక శిలాశాసనము నందలి ఋషభేశ్వరమూర్తిని కవి యిటుల వ్రాసిందివాఁడు.

“ప్రలంబేశ్వరముద్రామరకరమాణికన్యనిర్మితా వృషభమూర్తిః।

నరస్యతి టాకీస్ వారి ద్రావదీవస్యావహరణం

శిశుపాలుని మూర్తి, చేపమా బాగున్నది. ముగ్గురిగా అడ్డబొట్టు చాలా గంభీర్యం కలిగించింది. ఆయితే : ముగాన ముదిమే గాని, గంధ్రతనం చాలివంతేదు. అప్రేమ కంఠమున్నూ గంభీర మయినది కాదు. అది శ్రీలలో జంతులకు తగినదే గాని శిశుపాలునూ, కంఠమూ, యమమూ—ఇలాంటి పాత్రలకు తగినది కాదు. తనబుట్టి యిలాంటి పాత్రలకు నియమిస్తూ ఉన్న డైరెక్టర్లు తనంగత పాత్రిగా గమనించడం లేదు, దీనికి సాయం ప్రతి అక్షరమూ సాగియ్యడం. “యాదవాంగన లట. సిగట” ఇలాంటి మాటలు పలికితప్పు డిది చాలా రసాభాసం కలిగించింది. అంత కోపిష్టి—అంతటి క్రోధ—దీర్ఘకోపి అంత సాగతీసుకుంటూ తూట్టాడడమూ, అంత తాకిగా పనులు చెయ్యడమూ అస్సాభావికంగా ఉన్నది.

కరవులో అధికమానం అన్నట్టు ఈ మాండవానికి వోడు నార నుని సంగీతం. నారద పాత్రధారి మంచి నటుడనే చెప్పాలి. కాని కంపేసీనారు, డైరెక్టర్లు, స్టేషన్లుగా నటుడూ తూడా సంగీతం కోసం భ్రమపడినట్లుంది. ఇదే నిజ మయితే వాటికి అకాధంగమే కలిగింది. నారదుని పాటలో విశేషం యేమాత్రమూ లేదు. అభి నయమే నయం.

నారదు డైంకో కష్టమైన కార్మిక్కులంటూ ద్వారం దాటా డు. శిశుపాలునూన్నూ యాదవాంగనను విడిచి కొంత దూరం వచ్చాడు. అంతే, ఇక కథ నడవదు. అక్కడ నారదుడూ ఇక్కడ శిశుపాలుడూ తగి మని మంత్రించుట్టు నిలిచిపోయారు. ఏమంటే? నారదు డెక్కున్న పాట అప్పటికింకా పాఠశాలాక మేనా కా లేదు. అత సంతటితో అవడు. శిశుపాలు డేనా దగ్గికి వెళ్లి ప్ర త్నావ్ర ప్రారంభించి ఉంటే బాగుండును. అది జరగలేదు. ఇక

పుండరీకగణధరప్రతిష్ఠా మహీమధామాభూత్”

పవిత్రతర మగు ఋషభేశ్వరమూర్తి శైవమతగ్రంథములందును శాసనములందును నెటుల వర్ణింపఁబడినవి యటులే మరకత శిలతో నుంటయు వాఁడినుండి శ్వేతాంబరశైవల కాంధ్యముగా నుండుటయు విశేషము. మధ్యకాలమున నెన్నియో శైవాలయ ములు శైవకాలములుగా మారినవి. దిగంబరశైవవిగ్రహములు శైవరచవిగ్రహములుగఁ బరిగణింపఁబడినవి. పద్మాక్షి వైదికదేవత యైనది. మహావీరాలయము కొలనుపాక వీరనారాయణాలయముగ మారింది. ఇతరమతిబృంధములకు లోనుగాక నేటివఱకుఁ బూర్వ ధర్మమును నిల్పిరానిన్ని కొలనుపాక అది శైవవిగ్రహ మగు ఋషభేశ్వరమూర్తి ఆంధ్రమహానలు చిరకాలోపాగ్నదేశమను. ఈదివ్య మూర్తి మందహాసముఖముతోఁ బ్రేమచాక్రుక్త, కాలమర్మి, వోడ, కాక శివురాజ్యాంతరము లాచిన బాతీయధర్మద్రష్ట. ఇచటి విశేష ములు మఱియొకమాటు పఞ్చవలసియున్నవి.

డైరెక్టర్లు! వారిడేమా గమనించలేదు. ఆపాటకోసం తెచ్చు ఆ డుగు లేనా ఫీలిం ఫిల్మయి ఉంటుంది. డౌబిస్ పూర్తిగా నెడింది. ఇంతే కాదు. ఇంత సేపూ నుంచుని, అంత పాటా విని, శిశుపా లుడు, నారదుణ్ణి “నవ్వు పాడిం యే?” అంటాడు. నారదుడు “ఏదో నోటికి వచ్చింది”దంటాడు. అయితే; నారగు డెవల్పు కీర్తి మ్మా ఉంటాడో శిశుపాలు డెరగడూ! శిశుపాలుని తత్వం నార దునకు తెలవదూ! మరిన్ని, నారదుడు, శిశుపాలుణ్ణి ఉద్రిక్తుని చె య్యడానికి—తద్వారా యాదవాంగనలను విడిచించడానికి “కృష్ణుని భార్యలను చెరపటడం పొరుషం గాని యాదవాంగనలనా?” అంటాడు. శిశుపాలుని పక్షంగా యిది బాగానే ఉండవచ్చు; కాని నారదుడు చెప్పవలసిన సలహాయేనా! పైగా: నారదుడు, కృష్ణుని భార్యలను చెరపెట్టవలసిన దని సలహాచెప్పి, పాండవులు రాజమాయం చేస్తారనీ, కృష్ణునకు అగ్రతూజ చేస్తారనీ దానికి విమర్శ. కలిగించవలసిన దనీ మంతనం చేస్తాడు. దానికి దీనికి యేమి అగతినదీ? సాంఘికపద్ధతినంది శిశుపాలునకు అవ్వనం వచ్చినట్లు లేదు. నారదు డక్కడ ఉండి ఇలాగ మాట్లాడుతూ ఉన్నప్పుడు పాండవుల దూత శుభలేఖ పట్టుకు వచ్చి ఎంత చిక్కగా ఉండేదీ!

పాండవసభలో, శిశుపాలుడు మొదటమొదట మంచి రాకడ లే వచ్చాడు. కాని “ఓయి తెలితారయ్యా” యని అందుకున్న నాడు “ఓకోరి ఛిస్తూ” అని ముగించడంలో డౌబిస్ చెడలేదు! భీష్మునకు శిశుపాలునకు మాటా మాటా పెరిగితే తప్ప యీయె ర్తుగడ యిలా ముగియడం బాగా ఉండదు. “మయ్యగోర్” ఇత్యాదులకు మాడా యిక్కడ అవసరం లేదు. పోనీ, సలహా చెప్పి

న భిన్నునే ఇంత దూషించినవాడు అగ్రత్రాణః చెయ్యబూనిన ధర్మ రాజా నేమా ప్రభుత్వించలే దేమా? అనలు శత్రుత అయిన కృష్ణుని విషయంలో కూడా ఈవార్తాపవర్తన చూపలే దేమా?

కృష్ణుడూ, శిశుపాలుడూ ఒకరిమీదకీ ఒకరు వచ్చారు. అవచ్చాల్సినప్పుడు శిశుపాలుడు గదను ఎత్తువేత యొక్క యెత్తునుభవనం పెట్టుకున్నాడు. ఈపురతేళి వాటం భీమునకు గూడా పరిపాటి; కాని దైర్యవంతు ఇందులో ఉండిన రోషం కనపడలేదు. చెప్పవచ్చిందేమిటంటే? శిశుపాలుడూ, కృష్ణుడూ చక్రవర్త మూడవ దశకి వచ్చారు. కాని కృష్ణుడు, శిశుపాలుడి దుష్కృత్యాల వివరించే నీవపద్యం చదివేటప్పుడూ, చక్రం విడిచేటప్పుడూ ఒకరి కొరకు దూరమైనా, ఏమీ! కృష్ణుడు వెనక్కి తగ్గివెళ్ళి! శిశుపాలుడు మొకటిపెట్టా!

కృష్ణుడు చక్రం ప్రయోగించాడు. ఇందులో ఒక అపదర్శనం. కృష్ణుడు మొదట కట్టిచెయ్యింపాడు. చక్రం ఉగ్రములతోటి ముల్లులతోటి అకాశావళపడింది. తనవాత కృష్ణుడు మళ్ళి చెయ్యి తిప్పాడు. ఆప్పుడు చక్రం ఆకలి చేతనే ఉన్నది. ఇంతలా యేమిటి?

శిశుపాలుడు, చక్రం కిరణవహనానే తెలుతోయి, నోరు తెరిచి, గదను వినకకుడిచిపెట్టేవాడు. ఎంతలా? కృష్ణుడు చక్రాయుధుడనీ, అచక్రం అపాద్యం అనీ తెలవకే అతను మూడవదశకి వెళ్ళాడా? మైగా, మొదట ఎక్కణ్ణుంకో వచ్చిన చక్రం, చివర కృష్ణుని మణిబంధంలో నీన ముంచి, ఎంతలా?

శిశుపాలుని కంఠం, తెగిన చుప్పడు సహజంగానే—చక్రంగానే వివపడింది. కాని యీశిశుపాలపట్ల దుశ్శాన్యమనిమిత తగినంత పనిచేసేట్టు కనపరచలేదు. అవసరం లేదా?

మొత్తానికి, గగ్గయ్యగారు మంచి నటు లనడానికి సందేహం లేదు. అయితే: మొత్తం కథ అంతా అకలింపు చేసుకుంటూ ఉంటేనూ, తాము పటింపబోయే పాత్ర తర్వం బాగా తరిచి గ్రహించుకుంటూ ఉంటేనూ, ఇలాంటి పాత్రలు ధరించే బహుదేనా పద్మావతి, పాటూ విడిచిపెడిలేనూ వారి నటన సత్యంగానూ, రంజకంగానూ ఉంటుంది; గాని యిక్కడ వా రేమిటి నటు లందరూ డైరెక్టర్ చేళ బొమ్మలు, డైరెక్టర్ భారతభాగవతాలు సరిగా బోధపరచుకున్నట్టు లేదు.

ఇక్కడ శిశుపాలునకు మద్యం అందించిన వర్తకిని గురించి కొంచెం చెప్పాలి. ఈటాలో సృత్యం పెట్టిన సందర్భం ఇది ఒక్కటే. అయితే: ఇక్కడ ఇది లేకపోతే ఫీలి మెంత్ మాత్రమూ చెడదు. ఇప్పుడు విశిష్టకూడా యేమీ కలగ లేదు. అనలు, మద్యం లేకడం—సృత్యం చెయ్యడం—ఈరెండింటికీ యేమీ అరకలేదు. మొదట మద్యపాత్రపట్టుకునే సృత్యం చేసింది; కాని సాగలేదు. తరవాత పాత్ర కింద పెట్టి సృత్యం చేసింది. విశేషం యేమీ లేదు. పిల్లమాత్రం చక్కగా ఉన్నది. అంతే.

ఉన్న దల్లా యేమిటంటే? ఈమె అంద్రశ్రీ కాదు. సీంహాశ్రీ, కూడా కాదేమో, అంతలే అమె, బోయ వట్టెనుకోవలసి వచ్చింది. అమె శిశుపాలుని గీసి చూపిస్తే లేదు. బోలేడు డబ్బు సువగపప్పులాగ పెచ్చించిన కంపెనీవాగు ఇంకోకే వేళ్ళను తెనుగు జీకంనుంచి తీసుకువెళ్ళడానికి తోటింపడం యేమీ బాగా లేదు. అమెకంటే ఎన్నో రెట్లు చక్కగా సృత్యం చెయ్యగలవాగు తెనుగు వేళ్ళలో వేలవచ్చును. అనలు, కంపెనీవాగు తీసుకువెళ్ళవారిలోనే మంచి వర్తకు లవ్వా లేమో.

ఏమయినా, ఇది చాలా అపదర్శనంగా ఉన్నది. తెనుగు ఫీలిములో తెనుగుతనం నిలపడానికి ప్రయత్నించకపోవడం చాలా అనుచితమైన పని. ఇది కంపెనీవాగు, డైరెక్టర్ కూడా గమనించలేదు. అనలు, వారికి ఈమాటే ఉన్నట్టు లేదు. అంతేలే, రాజమాయానికి రాజులు వచ్చినప్పుడు పూవులు చల్లిన ఇంద్రప్రస్థ పారకాంతల ముసుగులలోని అసాదిత్యం కూడా వారికి కనపడలేదు.

ధర్మరాజు రాజమాయానికి కూరుచున్నాడు. కృష్ణుడు సమీపంలోనే ఉన్నాడు. కాని పక్కన ప్రాపది లేదు. ధర్మరాజాచేత అపేక్షకంగా సంగల్పం చేయించడంలో చాలా తప్పు—ఘోరమైన తప్పు చెయ్యబడ్డది. చూడగా, సత్యాకృష్ణులకు, ప్రాపది హారతి యిచ్చి వప్పుడు పాండవులను తేకుడా చేసివేయకు, ఇక్కడ ప్రాపదిని తేకుడా చేసివేయండి డైరెక్టర్.

మైగా, అన్ననడు సంగల్పానికి పూర్వమే కృష్ణుణ్ణి అహ్వనించాడు. సంగల్పం చేశాకే, గాని నటులకు కారవులను అహ్వనించలేదు. ఏమీ!

విదురుడు వచ్చి సుహృద్భాగ్యతానికీ పీరిచినప్పుడు భీమాడులు ఏమిటేమిటో అనుమానాలు చూపించారు. అన్నగారికి సలహాలు చెప్పారు. ఉచితంగానే ఉన్నది. అయితే: నటులకు వచ్చి పీరిచినప్పుడు కారవసభలో గుసగుస లేమో నడిపించవక్కరలేదా? నటులకు దుశ్శాన్యమన్నది అయినా పిలవదూ?

పిలుపులవిషయంలో డైరెక్టర్ ఇంకోకే పెద్ద తప్పు చేశాడు. అన్ననడు, కృష్ణుణ్ణి పీరిచినప్పుడు సత్య దగ్గరే ఉండినా అమెను పిలువలేదు. అనుచు, “అమ్మో! మిమ్మల్ని విడిచి నేనుండగలవా?” అంటూ సత్య కృష్ణుణ్ణి పెనవేసుకున్నప్పుడేనా అమెను పిలవలేకపోయాడు. పలకరించలేదు కూడానూ. అమె ఉండలే దని కృష్ణుడు తీసుకువెళ్ళాడు. అంతే. అయితే: యాగానికి రుక్మిణీ, తక్కిన పట్టుపహిషాలు వెళ్ళవక్కరలేదా? అన్ననడు ఉద్యాన వనంలోకి వచ్చి, అక్కణ్ణుంచే స్వగంగానికి వెళ్ళిపోయాడా?

ఇలాంటిదే యాగిలుములో మరొక పెద్ద రోమమున్నది. పాండవులను హస్తినాపురానికి తీసుకువెళ్ళడానికి విదురుడు వచ్చాడు. పాండవులు ధనుర్మాసాలో ఎదురైన తీసుకువచ్చారు. ఏదో మాట్లాడుకున్నారు. బాగానీ వెళ్ళవద్దని చెప్పడంకోసం ప్రాపది వచ్చింది. అయితే ప్రాపది విదురునిగీసి చూడలేదు. విదురు

కేసి చూడలేదు. పాండవులు తండ్రి అని కలిచిన పెద్దమనిషిని తమ శ్రేయస్సును కోరే ంధవును పాండవపట్టమహిషి చూడవలసిన పద్ధతి యిదేగా ?

ఈస్థితిమూల డైరక్టరు పెట్టిన భీష్మను సరిగా వినియోగించుట న్నవారిలో విడుదలదూ, భీష్ముడూ, ధృతరాష్ట్రుడూ ఎన్నికైనాను. భీష్మవిడుదల తేవభావలు చక్కగా నున్నవి. అయితే భీష్ముని కంఠము బంధోరా అయి ఉంటే చాలాకాగుండేది.

నిజంగా, ఈవస్త్రాపహరణపుట్టుంలో ప్రత్యక్షులుగా నిర్ణయించ తగ్గవారు, ఒక పక్షాన దుష్టచతుష్టయము, ఒక పక్షాన భీష్మవిడుదలదూను. పాండవులు నిమిత్తమాత్రులు. అంతే; కాని డైరక్టరు భీష్మవిడుదలను సుత్రకాయలుగా కలిచినట్లున్నది.

ధృతరాష్ట్రపాత్రధారి కూడా ప్రశంసలు అందుకోతగ్గ వాడే. అంటేఅభినయాల కన్నమాట. డైరక్టరుకు ధృతరాష్ట్రపాత్రకూడా అర్థం కాలేదు. ధృతరాష్ట్రుడు విడుదలకంటే కొంచెం పెద్దవాడు. భీష్మునికంటే చాలా చిన్నవాడు, కాని తేవన్న బట్టి ఈస్థితిమూల ధృతరాష్ట్రుడు తాళిలను ముత్రాకగా ఉన్నాడు.

యక్కిటి చక్కగా ఉన్నది. హాలులో అర్థం లేకపోయిచూ మాధుర్యం ఉన్నది. కాని మొగవొద్ద కదలిక లేమిలేవు. భావ ప్రకటన రేమిమీ లేదు.

అసలు నిజం చెప్పవలసినదే డైరక్టరు నిర్ణయించిన యాకథాగ్ర మంలో యక్కిటి రావలసిన పనే లేదు.

యక్కిటితోపాటు రాధకూడా రావందుకు చాలా సంకోషించ వలసిందే.

భానుమతి పాత్రధారికి కూడా చక్కని మనిషి. కాని తేవం పాడుగా ఉన్నది. అమెను ఇంత హావముద్రాంకితురాలుగా ప్రతే కపెట్టడంలో డైరక్టరు ఉద్దేశం అగమ్యగోచరంగా ఉన్నది: కాని ఒక పద్యం అమెచేత చదివిస్తేగాని డైరక్టరుకు తప్పి కాలేదు. అపద్యం—రాను రాను!

నిజంగా, కథ అర్థం చేసుకోలేక, డైరక్టరు, భానుమతి పాత్ర ధారికికే గాక, భానుమతికి కూడా చాలా అపకారం చేసినట్టు ధృఢంగా చెప్పవచ్చు.

డైరక్టరుచేత, ఇలాగ, పాడుచెయ్యబడ్డ పాత్రలలో కథ డొకడు. —మమచేపా ఒకద్రష్ట

హిందీవల్ల తెనుక్కి జరుగుతూ ఉన్న అపకారం

కొంగ్రెస్సు సమీపించడంవల్లా, అలహాబాదులో హిందీసాహిత్య సమ్మేళనం జరగడంవల్లా ఆంధ్రదేశంలో హిందీప్రచారం చేస్తుఉన్న ఆంధ్ర (!) యువకులు హిందీని గురించి చాలా గడవిడలుచేశారు. తెనుగు ఎంత త్వరగా చచ్చిపోతే అంత సంబరం కాదూ వారికి?

రాజుమహేంద్రవరంలో, కొంగ్రెస్సుసంఘమవారు ౩౧-౪-౩౬ మొదలు ౪-౪-౩౬ వరకూగల అయిదు దినములూ శ్రీరామజయం తృప్తినం జరిపారు. అనంతర్భంలో, వారు, మొదటి రోజునమాత్రం

వాల్మీకిరామాయణం పురాణం చెప్పించారు. అయిదురోజులూ కులసీదాసు హిందీరామాయణం పారాయణం చేయించారు.

తెనుగురామాయణం యేదీ వారికి దొరకలేదో, తెనుగు రామాయణం చదవడానికి కొంగ్రెస్సుసంఘంచారు అంగీకరించలేదో? తెనుగువారు చూపిస్తూ ఉన్న యాహిందీవాగ్ధ్యం హిందూసాహితు కూడా చూపించలే రని చెప్పవచ్చు. పెదాస్! జాతీయత చాలా బాగున్నది.

పరాభములు-ఎకేష చందాలు

శ్రీ రాఘవోలు నుబ్బారావుగారు

ఉస్మానియా యునివర్సిటీ ప్రొఫెసరు

హైదరాబాదు ౧౦-౦-౦

శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం పంతులుగారు

ఎం. ఏ. డి. ఎల్. విశాఖ పట్నము ౫-౦-౦

శ్రీ పింగళి శంకరు రామారెడ్డి దేశములుగారు

హైదరాబాదు ౫-౦-౦

శ్రీ G. పెంటయ్యగారు

హైదరాబాదు ౫-౦-౦

శ్రీ డాక్టరు జే. సి. కామేశ్వర రావుగారు

ప్రాఫెసరు నిజాంకాలేజీ, హైదరాబాదు ౩-౮-౦

శ్రీ డాక్టరు వి. రామమహనరావుగారు హనుమకొండ ౩-౦-౦

శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావు పంతులుగారు

డి. ఏ. ఎల్. ఎల్. డి. హైకోర్టుకేలు

హైదరాబాదు ౨-౦-౦

ఆధునికాంధ్రవాజ్తయంతరవాయి

రాయప్రోలు నుబ్బారావుగారిది

కవిశాంజలి

౧ ౦ ౦

కురుగంటి సీతారామయ్యగారిది

తంజావూరాంధ్ర నాయకరాజ చరిత్రము

౨ ౦ ౦

కృష్ణకొండయ్యలవారిది

నందనాచల చరిత్రము (నాటకం)

౦ ౮ ౦

క లా భి వ ర్ధ నీ ప రి వ త్త, రా జ మం ద్రి

ల ఘు ల క్షీ ల వి నా స ర స ము

శ్రేష్ఠఉడుకులను తగ్గించును. వాంతులు కట్టును. పొడిదగ్గులు అయినను పోగొట్టును. హృదయతాపము శమింపజేయును. ఉప్పు నుము గలవారికి అశుభవయోగకరము. కులము ౧ ౦ ౦

గంధర్వచారిత్రసీ, ఇన్నిన్ పేట, రాజమండ్రి

వ్యాఖ్యానములు

అంశ్రోద్ధమదీక్షాదినం

ఇది, మొన్నటి సంవత్సరాదివారు కొన్ని గ్రామాలలో జరిగిన చట్ట వార్తలు వచ్చాయి.

అంశ్రోత్సవ సమావేశముల తరువున గుమ్మడిదల తెంకట శుభా రావుగారివైన అంశ్రలను చూస్తే ఇది జరిపిన గ్రామాలు ఇరవైలైన.

వీటిలో రాజమహేంద్రవరం, మద్రాసుకుంటి వగైరాలు కూడా ఉన్నవి.

ఇంతే కాదు. దీర్ఘి, లెమ్మిడుపురము మొదలయిన అంశ్రేతర నగరాలను కలిపితే గాని యీ అంశ్ర పూర్తి కాలేదు.

ఈ కొద్ది స్థలాలలో అయిదా ఉత్సాహకరంగా జరిగి ఉంటే కానుండును.

కాని,—

రాజమహేంద్రవరం వంటి “తెనుగుగడ్డ” మీద—వ్యాపక శుభా రావుపంతులుగారి వంటి “అంశ్రభిక్షుని” అధ్యక్షత కింద జరిగిన పథలో సమావేశమయినవారు ఒక సజనమందికంటే యెక్కువ లేరు.

పై చెప్పే పంతులుగారు అధ్యక్షత వహించారు. అంతే. ఒక్క అక్షరమేనా ఉచ్చరించలేదు.

భారతా కృష్ణారావుపంతులుగారు అధికారణాలతో ప్రస్తావనను ప్రతిపాదించి రాష్ట్రాభివృద్ధి కొన్ని నిర్దేశించారు.

రెవెన్యూ ప్రగడ శుభా రావుపంతులుగారు అంశ్రోద్ధమము తెనక పట్టడానికి గల కారణాలు నిర్దేశిస్తూ బలపరిచారు.

దానిమీద, కారణాలు చెప్పిన ద్వివి ఒకరు. “అంశ్రరాష్ట్రానికి రాజమహేంద్రవరమునే రాజధానిగా చేస్తే గాని అంగీకరించ మని ఒకరు. అంశ్రరాష్ట్రనిర్మాణవల్ల నష్టం ఉన్న దని ఒకరు.

ఇలాగ కొంతసేపు, కల్లువాతాచరణానికి తన వివరాలు జరిగిన తరువాత ప్రస్తావం చివరికి తీర్మానించబడ్డది.

ఇక అక్కడ మద్రాసులో:—

అంశ్రోద్ధమ దీక్షాదినకార్యక్రమంలో తోరధారణం ప్రధానం. అంశ్రరాష్ట్రం కావాలనడమూ, గంజాం అంశ్రభూభాగం ఒరిస్సాలో కలిపినందుకు ఆసక్తికృష్టి ప్రకటించడమూ—ఇవి ఆమలు విషయాలు.

అంశ్రమహాసభ స్థాయిసంఘకార్యదర్శి శునల్ల శ్రీరామరసింహంగారు, అసభను స్వయంగా సమూహర్యుగ.

అయితే: అసభ, అంతకు ముందే నిర్ణయించబడ్డ కార్యక్రమం నిర్వహించడానికి గాని, ఆమలు, కార్యక్రమం నిర్ణయించడం కొనసాగించడానికి యిది ఉండొచ్చు, అధ్యక్షత వహించిన వేమనరవు రామదాసుపంతులుగారు, తోరధారణమునూ, తోరం కట్టుకున్న శ్రీరామరసింహంగారిని కొంచెం హేళన చేశారు.

తోరం కట్టుకోవడం ఇష్టంలేనివారు అతే ప్రధాన నయన సభకు అగ్రాసవాధిపత్యం వహించకపోతే యేమి?

ఇక్కడ లెజిస్లేషన్:

కొన్ని వేలమంది కృష్ణాస్థానం చేశారు.

అందరూ తోరాలు కట్టుకున్నారు.

అ అంతరిణిమూ అయ్యుడైనక కా శీశ్వరరావుపంతులుగారునూ ఉన్నారు.

తనమూ వారి సంగతి అలా ఉంచినదాం.

కాశీశ్వరరావుపంతులుగారు కార్యనిర్వహణంలో పక్కా చెయ్యి. ఏదేనా ఉద్యమంలో ప్రవేశించారంటే ప్రాప్తమే కాని, వారికి, ఏమి జరుగుతూ ఉన్నదో, ఎవ రేమిచతురులున్నారో ఏమీ అక్కరలేదు.

కార్యచారులకు ఉంచవలసిన గొప్ప యోగ్యత యిది.

ఇట్టి కాశీశ్వరరావుపంతులుగారు అంశ్రరాష్ట్రం ఏర్పడేవారా నిద్ర పో నని తోరం కట్టుకోవడం, ఉద్యమానికి చూసా లకనం.

అయితే: ఈశ్వరాన్ని వా రంతవరకూ పాలించుకుంటారా?

అంశ్రరాష్ట్రనిర్మాణముకావలసిన అడ్డువచ్చే చాకవశ్యాలు అన్నీ విడిచిపెట్టి, వారు, తనవిషయంలో తమ శాస్త్రవేత్తలూ విని యోగిస్తారా?

అంశ్రభాతీ ఇంకా మనకు వదలలేదు.

కావలసిన పర్యవశం యింకా పూర్తి కాలేనట్టున్నది.

గవర్నరు రాఘవేంద్రరావుచౌదరిగారు

ఈశ్వరగంటి రాఘవేంద్రరావుచౌదరిగారు తుద్యరాష్ట్రాలకు గవర్నరుగా నియమించబడ్డారు.

ఒక అంశ్రప్రముఖుడు అశ్వప్రధాని యునివర్సిటీలో ప్రాఫెసరుగా నియమించబడ్డ కొద్ది రోజుల్లోనే ఇంకొక అంశ్రప్రముఖుడు తనది కాని రాష్ట్రానికి గవర్నరుగా ఏర్పరచబడడం చాలా కానవున్నది.

చాలా సంతోషం.

ఇంతవరకూ, తమ భుజస్సుంధిమీద మోపబడ్డ కార్యభారాన్ని బాధ్యత యిది చక్కగా నిర్వహించగలిగిన చౌదరిగారికి ఈ కొత్త—ఉన్నత—ఉద్యోగంలో పర్యవధానా విజయం కలగదాని ఏమీ సందేహం లేదు.

గవర్నరు రాఘవేంద్రరావుచౌదరిగారికి మా ప్రశంసలు అంది శుభాము.

* * * * *

అంశ్రుని ప్రధాన సామాన్య మైనది కాదు. పూనుకుంటే అంశ్రును చెయ్యలేని పని లేదు. అయితే: ఒక్క అంశ్రు మార్గం అంశ్రునే తొక్కిపెట్టి ఉంచగలిగింది.

మొదలు

“దేశములో పాత్రలీలును, కారావాలును విరివిగా పెరుగుట వల్లనే ప్రజలకు దుర్భిక్షము తొలగి కుర్బిక్షము కలుగగల దని నేను నమ్మియున్నాను. అట్లయ్యెను యిదివరలో నేను రాట్నము తోను చేమగలములతోను ఖద్దరువస్త్రములు తయారుచేయబడుటకు మనసార తోడ్పడి పనిచేసితిని.....కాని స్వరాజ్యము లభించే వరకు ఇవన్నీయు తాత్కాలిక సాధనోపాయములుగానే నేను భావించుచున్నాను. మన జీవితతాపత్రయముల కన్నిటికిని ఇదియే పగ నుపంపుకొనెడి యనియు సర్విభాదానిదారిటి యనియు నమ్మకాలను.....భారతదేశము కంటి దేశములో, యంత్రాగారములు విజృంభించినప్పటికిని, స్వరసాయదారులకును, పల్లెకొత్తులకును ఉపవృత్తులుగా యీ చేరవను రెప్పటికిని స్థిరముగా అక్కరకు రావచ్చును. నేను గూడ గ్రామపరిశ్రమార్థమునకై తోడ్పడగలను గాని యంత్రమును యంత్రాగారవ్యాప్తిని పూర్తిగా ఖండించునట్టియు సాంఘికసమత్వము పనికిరా దని నాదింపునట్టియు కొందరు కాంగ్రెసువాదులచే నేను గ్రామపరిశ్రమార్థరక్షావశ్యకతను గమనించుట లేదు”

ఖద్దరును గురించి యింకా అభూతకల్పనలూ, ముగిసిధానాలూ జరుగుతూనే ఉన్న యీలోలోలో కాంగ్రెసు అధ్యక్షునిజనునంచే యిలాంటి వాదం వినపడడం సామాన్యమైన సంగతి కాదు. తమకు వచ్చిన సామ్యవాదప్రచారానికి అదర్శభూతమయిన నేటిరస్యము పక్షపాత చూసి, బోధపగుచుకని ఉన్న జవాహర్లాల్ గా రిలా చెప్పడంలో కూడా యేమీ వింత లేదు.

ఇక, ఉన్న దల్లా యేమి టం? ప్రపంచకాని కంటటికి ఒకప్పుడు రాట్నమే గతిగా ఉండినది. అయితే: జనుల గునులే కాదు, సాధనాలు కూడా తూర్తిగా మారిపోయాయి.

మన, రాట్నం అడుతూ ఉండగానే మన స్వాతంత్ర్యం పోవడం యెరిగి ఉండినది, నేడు, రాట్నంవల్లనే స్వరాజ్యం వస్తుం దని చెప్పడమూ, నమ్మడమూ చాలా అశ్రద్ధగలంగా ఉన్నది.

యంత్రాలు వాడడంవల్లనే యురభ్రుఖండం మన జాను లక్షమిం చేసింది. యంత్రాలు వాడడంవల్లనే జవాహు ఆయురభ్రుఖండపు బజార్లను తన సరకులతో ముంచేసాం.

నాజా కైన బట్టలకే గాక, చాలా బట్టలు వాడదానికిన్నీ అలవాటుపడడంవలన ఖద్దరునే వాడతా మనీ, దానివల్లనే మన అక్కరలన్నీ తీరతా యనీ ఈ విశ్వాసం మన యగత సంతకృతాల పారి (రామిక జీవితాన్ని స్వర్గం చేసింది.

ఇంతకీ: కాంగ్రెసువారి కందరికీ ఉలికిపాటు కలిగించే యీమాటలు చెప్పడంలో జవాహర్లాల్ గారు చాలా దైర్ఘ్యమే కనపరిచారు; ఇది ఇది నిరుపయోగం అని స్ఫుటంగా చెప్పలేకపోయారు.

ఇలాంటి మొగమటాలవల్లనే, మనం యురపియనులతో యేపాటికీ నిలకలేకుండా ఉన్నాము.

అయినా మించిపోయింది లేదు. మల్లీ కాంగ్రెసు జరిగే లోపున అయినా జవహర్లాల్ గారు కాంగ్రెసును మిల్లుబట్టలదెవకు తిప్పగిలిగే అతి తక్కువ నేతపోడి కాదు.

చూడవలసి ఉన్నది

అన్నవాడు — అన్నప్రకారం—రావుసాహెబు (శిగిడుగు వేంకటరామమూర్తిపంతులుగారు పర్యాకిమిడి విడిచిపెట్టారు, అంద్రభాషలో తనం యొక్క—డ ఉన్నదో కనిపెట్టినవారు పంతులుగారు. తనకనే, వారు, తనం గల అంద్రుడు చేయవలసిన పని చేశారు.

వారు మా ఆహ్వానం అంగీకరించి మారాజుమహేంద్రవరం ప్రవేశించారు.

వ్యావయపితం కునజ్జలం చేసి స్వాగతం చెప్పుకుంటున్నాము. ఆపదే కివిపండిత్యనిలయం. రాజమహేంద్రవరం, ముగి, భోజనం అవుతుంది.

కాని మరిచిపోకదు. పన్నెండువేల సదరపు మైల్ల తెనుగుగడ్డను, ఒర్రులు, విలాసంగా విరుచుకుపోయారు.

మాడు లక్షల అంద్రులు స్వదేశంలోనే విడిచియు అయిపోయారు. స్వగృహంలోనే అగంతుకు అయిపోయారు.

అమాడు లక్షల అంద్రుల, దృఢమైన ఆసక్తులనీ, శీతమున (పాతకూల్యాన్ని కేంద్రీకరించి, ఏకముఖం చేసి, హామీగా మార్చి, పంతులుగారు దానిని అంద్రుల మధ్య ఉంచారు. పంతులుగారి రాకలో ఉన్న అంతరార్థం యిది.

భావదాస్యంలో మగిపోతూ ఉన్న అంద్రులు, దీనిని ఎంతవరకూ, అనగావన చేసుకోగలుగుతారో, ఇప్పుడేమి చేస్తారో చూడవలసి ఉన్నది.

చందాదారులకు విన్నవము

ప్రభుద్రాంధ్రపనిమీద మోదరాబాను వల్ల అక్కడ యెంచుకు తాళలేక—జబ్బుపడి చాలా కష్టంమీద యివారి యింటికి వచ్చి వ్యాఖ్యానాలు వ్రాగా రాయదానికి కూడా శక్తిలేకుండా ఉన్నాను. అంతేత ఈవేల సంచిలో కొన్ని పేజీలు తగిలినవి. గతేదీని ప్రకటించక తప్పకపోవడంవల్ల ఇలా తటస్థించినా, తొరతాను.

౧౪-౪-౩౬ } ముద్రాపత్యం
రాజమండ్రి } సంపా

వసంతకుసుమాకరము

మధుమేహము, అశియూతము, రాచకురుపులు, శుక్రక్షయము, శుక్రసప్తము, లిపీనత, చిరకాలపు తెల్లబడము, ముఖవ్యాధులు తీర్చించుటచే కలుగు సకలమూత్రశాశ్వతాదులకు ప్రసిద్ధికాశ్చి-న రాశిషధము. కులము రు 20-0-0.

సిద్ధమకరధ్వజము

ఇందు బంగారు కలము. పూచీ యిచ్చెదము. జగత్ప్రసిద్ధమగు లలవర్ణకాషధము. రక్తక్షీణము, వీర్యదోషము, నత్రుంసకత్వము, క్షయ, క్వాసకాసలు, నరముల లిపీనత, కుసుమ తోగములు, మొదలగువానికి దివ్యౌషధము. కులము 24-0-0. 60 మాత్రలు రు 10-0-0

ఏకొత్తరవృద్ధి మహాలక్ష్మీ విలాసరసము

చ్యవనప్రాశము

క్షయరోగులకు అమృతోపమానములగుదివ్యౌషధములు చిరకాలము క్షయవ్యాధిచే ఓడించబడుచు శల్వాకళిమముగ నుండువారలకు మాతనయానమును ఆరోగ్యమును కలిగించును. క్షయ క్వాసకాసలు ఉబ్బసము కఫముతో కలసి రక్తముపడుట, రక్తహీనత, శరీరకృశత్వము, హృదయకార్యల్యము దీర్ఘకాలమునుండి బాధించు మొండిదగ్గులు మొదలగునవి జయించును. బలము, కాంక్ష శుక్రమును వృద్ధిచేయును.

రెండు బొప్పెములు కలిపి నేవించవలెను. నెలకు రు 13-12-0.

స్వర్ణక్రవ్యాదరసము

చిరకాలాజీర్ణములకు మంచిది. క్షయపుష్కరము, శూల గుల్మము, యకృత్ క్షీమా వృద్ధులు మొదలగునవి జయించును. బలవర్ధకము కులం రు 4-0-0.

చిరునామా :- వేంకటేశ్వర ఆయుర్వేదనిలయము, పాడ్రాఫీసు :- చింతబాగు, ఆలమూసపోస్తు, తూర్పుగోదావరిజిల్లా

ప్రబంధాలు :- 1. కాకీనాడ, 2. రాజమండ్రి, 3. పెద్దాపురం, 4. అనకాపల్లి, 5. విశాఖపట్టణం, 6. ఏలూరు, 7. అమలాపురం, 8. తుని, 9. రామచంద్రపురం.

జ్ఞాన ఏలూరు ప్రాచీన చికిత్సకు

వైద్యవిద్వాన్ కూచిభొట్ల వెంకటేశ్వరగారు.

అభ్రుకభస్మము

క్వాసకాసలు, క్షయ, గుండెబుబ, శుక్రదోషము లను నిర్మూలించును. కులం 4 0 0

ఖడ్గలోహభస్మము

కోఫ, పాండు, కామిల, కూల వీనిని పోగొట్టును. మంచి రక్తము కలిగించును. కులం 4 0 0

శ్రమవృద్ధి మహాలక్ష్మీ విలాసరసము

హృదయమునకు బలమునిచ్చు రసాయనము శుక్రమేహము, దగ్గు, క్షయ, పాండువు, కామిలా తగ్గించును. కు 8 0 0

కాంతవల్లభరసం

కోఫ, క్వాస, కాస, క్షయ, పాండు, కామిల పురాణజ్వరములకు, ఉదరములకు. కు 4 0 0

త్రైలోక్య చింతామణి

సన్నిపాతజ్వరము, డిఫ్టర్య, అంత్యావధాయండు శ్లేష్మమును తగ్గించు దివ్యౌషధము. కు 20 0 0

నవగ్రహసిందూరము

మాసికావారములు, ప్రహేళించిన శ్లేష్మజ్వరములు, విషమజ్వరములకు. కు 5 0 0

పూర్ణచంద్రోదయము

మేహవ్యాధులు, నరముల నిస్పృహ, శుక్రమేహము పోగొట్టి పుంస్త్రవము నిలుపును. కు 10 0 0

సిద్ధమకరధ్వజము

ప్రమేహమును బోగొట్టి శుక్రమును వృద్ధిచేసి ఆయువును పెంపొందించు రసాయనౌషధము. కు 40 0 0

మహారాజమృంగంకరసము

క్షయ, క్వాసకాసలు, అగ్నిమాంద్యమునుపోగొట్టును. 6 0 0 రజితచంద్రోదయము

శుక్రసప్తము, కుసుమవ్యాధులు, లిపీనత తీర్ణజ్వరములకు. కు 4 0 0

మహాలక్ష్మీ విలాసరసము

క్షయ, పాండు, కామిల, హృద్రోగము, ప్రదర్శగములు, శుక్రదోషములకు. కు 10 0 0

వ్యాధిహరణరసాయనము

ఉపదంశ (కొడుకువ్యాధి) మూత్రవాఘ్నిలు సహాయి. 4 0 0

వైద్యవిద్వాన్, చిట్టి నారాయణమూర్తిగారు,

శ్రీకృష్ణాయుర్వేదాశ్రమం

తణుకు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా

Suppliment to the Issue.

కలాభవర్ధన పరిషత్తు

ఇన్ని నేపేట, రాజమండ్రి

(కలకత్తాలో యింట్లో)

మా వద్ద ఆధునిక గ్రంథాలన్ని సద్దంగా ఉన్నవి. ఈ కేటలాగులో లీనివి, ఎప్పటికప్పుడు, కొత్తవికూడా సమకూరుస్తూనే ఉంటాయి. పోస్టుఖర్చులు కొనేవారే పెట్టుకోవాలి. ఒక రూపాయకు తక్కువ వెలగల పుస్తకాలు వీ. పీ. గా పంపము. చాలాపుస్తకాలు ఒక్కమారు తెప్పించుకొనేవారికి రైల్వేపార్శులుగా పంపుతాము. కనక పార్శులు ప్రసేమనకు పంపాలో వివరంగా రాయాలి. అడ్వాన్సు ఎంచిన అర్హులైతే రైల్వేలో పంపము. లైబ్రరీలకు ప్రత్యేక శ్రద్ధ చూపిస్తాము.

పులదండ-మొదటిభాగము

శ్రీవాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి చిన్నకథలు ఈ పేరుతో వాల్కర్లములుగా ప్రకటించబోతున్నాయి. ఈ మొదటిభాగం అచ్చులో నున్నది. చిన్నసైజు. పెద్దఅచ్చు. చక్కని బైండింగ్. కొద్ది రోజుల్లో విలువడుతుంది. పేరుపొందిన కథలు. ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క నవల అని చెప్పవచ్చు.

ప్రబుద్ధాంధ్ర-అయిదోసంపుటం

౧౯౩౪ సంవత్సరపు ౧౨ సంచికలూ (క్లెజ్) ప్రతి చక్కని బైండింగ్తో అమ్మకానికి సిద్ధంగా ఉన్నవి. కొద్ది ప్రతులు మాత్రమే ఉన్నవి. పోస్టుఖర్చులతో వెల ౨-౦-౦.

ప్రబుద్ధాంధ్ర-మాసపత్రిక

సంవత్సరచందా, వార్షికసంచికతో ౧-౧-౦ సంపాదకులు శ్రీవాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు. ముసవారికి అంధ్రత్వాన్ని ఉజ్జీవింపచేసే పత్రిక ఇది ఒక్కటే. చిన్నకథలకూ వ్యాఖ్యానాలకూ ఇది ఎరుపొందినది. శాంపిలు ప్రతి ఉచితంగా పంపుతాము.

ప్రబుద్ధాంధ్ర-వార్షికసంచిక

ప్రబుద్ధాంధ్రకు యీయేడు జూలైలో వార్షిక సంచిక ప్రకటిస్తున్నాము. చందాదారుల కది ౦-౧-౦ లకు ఇస్తాము. తెనుగులో ఇలాంటి సంచిక లేదనేటట్లు ఉంటుంది. ఇతరులకు లభించడం కష్టం.

కవికొండల వెంకటరావుగారివి

చాటికె

ప్రసంగము

౧ ౦ ఆత్మకృత్తి

ంటలు

౧ ౦ చిట్టెక

పుస్తకము

౧ ౧౪ శాస్త్రము

పేట గాదు

౧ ౧౨ ప్రకృతిచందనం

విభిన్నముగా

౧ ౧౨ చదువులదుర్ల

ఆడపలు

౧ ౧ చదువులదుర్ల

౦ ౧ శుభారకం

౦ ౪

౦ ౧ జనపదములు

౦ ౪

౦ ౨ శిలరత్నము

౦ ౪

౦ ౪ మాతృశిల సంగీతము

౦ ౪

౦ ౪ ఈ అస్తకాలన్ని ఒక్కమారుగా

౦ ౪ పుచ్చుకవారి

౦ ౪

నాళిం కృష్ణారావుగారివి	రు.ల.	పూజాపుష్పమాలవారివి	రాయసం శేషగిరిరావుగారివి
తేనెదినుసులు	౦ ౮	చాకిరేపు	౦ ౮
పాలకరగిలు	౦ ౮	కాపురిండుపు	౦ ౮
గోగుడుద్దులు	౦ ౪	మూరేముండి రామారావుగారివి	౦ ౮
మింగడికరకలు	౦ ౫	భారతయవిద్యాచరిత్రము	౦ ౧౨
తెన్నులుచగలు	౦ ౬	శ్రీమద్భావార్థ్యలవారి చరిత్ర	౦ ౦
గోగీతము	౦ ౨	భావరాజు వేంకటకృష్ణారావుగారివి	౩ ౧౨
పెడలేడి	౦ ౨	విదేశయాత్రలు-ప్రాచీనాంధ్ర	౩ ౦
మొద్దు	౦ ౪	దేశము	౩ ౦
రావుసాహేబు గిడుగు రామమూర్తి	౦ ౧	ప్రాచీనాంధ్రవాణిజ్యచరిత్ర	౦ ౧
పంతులుగారివి		కి వితానమితివారివి	
వ్యాససంగ్రహం	౦ ౮	చైతన్య-వాస్తవ్యం	౦ ౧౨
గోవిందరావుగారివి	౦ ౮	ఉత్పలపత్తు నాటకం	౦ ౧౨
కాలకవిగారివి	౦ ౮	అక్షర ఖండకావ్యాలు	౦ ౮
వ్యాసాచరి	౦ ౧	మృత్యు శాస్త్రము	౪
ఆంధ్రాచరిత్రము-భావార్థ్యము	౦ ౧	నానా చరిత్రము	౪
నానాచరిత్రము	౪	అలహాబాద్ ఖండకావ్యాలు	౪
జిన్నాహు నాటక	౪	ఇంగ్లండ్ లో నానుమచ్చాత్మీయగారివి	౪
ప్రేమపరిచయ-పంతులుచరిత్ర	౫	అక్షర చరిత్ర	౪
శేషాచరిత్రము	౫	అక్షర చరిత్ర	౪
శ్రీ వివేకానందచరిత్రము	౫	అక్షర చరిత్ర	౪
మొదటి చరిత్ర	౧౪	అక్షర చరిత్ర	౪
మౌలిక	౧౪	అక్షర చరిత్ర	౪
అక్షర చరిత్ర	౧౪	అక్షర చరిత్ర	౪
పంతులు	౧౪	అక్షర చరిత్ర	౪
జిన్నాహు లక్ష్మీనారాయణగారివి		గారివి	
మౌలిక	౩ ౦	పానాచరిత్ర	౦ ౦
నాటకాలు	౦ ౦	సహదేవ సూర్యప్రకాశిరావుగారివి	౦ ౮
సంగీత నాటకాలు	౦ ౦	మినిమాల్	౦ ౮
పాడి	౦ ౦	నటకాలు	౦ ౮
భావరసం గాలు	౦ ౦	కొ. స్వర్ణ వర్ణి గారివి	౦ ౮
హరిజన పాటకము	౦ ౦	విశాఖలము	౦ ౪
పక్షిల వేంకటేశ్వరవిగారివి	౧౨	ఆంధ్రరత్న గ్రంథమాలవారివి	౦ ౦
నాకాగంగము	౧౨	గుండరి	౦ ౦
గోల్కొండ పత్రికవారివి	౧౨	మొదలపల్లి సుబ్బారావుగారివి	౦ ౮
గోల్కొండ పత్రిక వారివి	౧౨	చతుర్థము	౦ ౮
ఉచ్చలపాదము	౦ ౧౨	మౌలికము	౦ ౧
రెడ్డిమొదలపాదము	౦ ౪	పార్షిండు రామకృష్ణగారివి	౦ ౮
సంకీర్తనము	౦ ౬	శ్రీమదాచరిత్ర	౦ ౮
కర్నూలు రాజకాళి	౦ ౨	మొదలపాదము	౦ ౮
చతుర్థము	౦ ౬	ఆంధ్రాచరిత్ర	౦ ౮

సరహరిశెట్టి వెంకటరత్నంగారివి	కర్లపాలెం కృష్ణారావుగారివి	భుమిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారివి
అండ్లకృష్ణయ్యము ౦ ౨	విశేషానంద నాటకము ౦ ౧౨	అశ్వము ౦ ౨
సుంగిపూడి వేంకటశర్మగారివి	మల్లెపూలు ౦ ౧౨	కాలక్షేపము ౦ ౨
మద్దికత ౦ ౨	వ్యాసమంజరి ౦ ౧౨	అప్పుడు ౦ ౨
నిరుద్ధభారతము ౦ ౬	ఆంధ్రదేశము మొదటిభాగం ౦ ౧౨	నిజం ౦ ౨
కాలవిలంబునిలాపము ౦ ౬	ఆంధ్రదేశము రెండవభాగము ౦ ౧౨	వడ్డూది సుబ్బారాయుడు గారివి
భీష్మునిచరిత్ర ౦ ౧౨	(యూనివర్సిటీ పోటీకి తెలివనవల)	వసురాయచాటు ప్రబంధము కేవలం ౨
సాధుసంతోషము ౦ ౨	ఒరంపురం కళాప్రచారక సమితివారివి	కాలికోబయిండు ౨ ౦
కోయిల పాటలు ౦ ౬	సంజయరాధారము ౧ ౦	అభిజ్ఞాన శాకుంతలము ౧ ౦
పీఠమణి నాటకం ౦ ౧౨	శ్రీకృష్ణరాయభారము ౧ ౦	వేదీసంహారము ౧ ౦
నవాకారవిజయం ౦ ౧౨	సంజయశ్రీకృష్ణరాయభారాల ఏకలయిండు ౨ ౦	మల్లికార్జునత ప్రకరణము ౧ ౧౦
పెనుముర్తి వేంకటరత్నంగారివి	కర్లచరిత్ర ౦ ౧౦	ప్రబోధచంద్రోదయ నాటకము ౦ ౧౨
రత్నాపరిమళ (ఖండకావ్యాలు) ౦ ౨	కోటిశుభవయ ౦ ౨	చండకాళిక నాటకము ౦ ౧౦
త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరిగారివి	శ్రీకృష్ణుడు ౦ ౧౦	విక్రమార్కులయ నాటకము ౦ ౨
నూతపురాణము ద్వితీయాశ్వాసము ౧ ౦	కారవాణి, ఆశోకుని విలంబు ౧ ౦	మాక్కినను ప్రకాశము ౦ ౧౨
నూతపురాణము చతుర్థాశ్వాసము ౧ ౦	వివాహము ౧ ౦	మందమాల ౦ ౧౨
మధురైత్రవంగ్రామము ౧ ౦	బావో పరిణయము ౦ ౨	అర్ధరత్నమణిశతకము ౦ ౪
శంభుకవధ (శిర్తరరామచరిత్ర) ౦ ౧౨	వారదమహర్షి చరిత్ర ౦ ౨	సుగుణ ప్రదర్శకము ౦ ౪
మధుసూది శతకము ౦ ౨	మధిర సుబ్బన్నదీక్షితకవిగారివి	భక్తచింతామణి పాటలు ప్రతి ౦ ౨
వివాహవిధి ౦ ౧	కాశీమంజులీకథలు	కాలికో ప్రతి ౦ ౨
అండ్ల శేషగిరిరావుగారివి	మొదటి భాగము ౧ ౨	భగవద్గీత ప్రసములు ౧ ౧
శేయూరరామచరిత్రము కవనము ౦ ౨	రెండవ భాగము ౧ ౨	నందనందన శతకము ౦ ౨
బొడ్డు బాపిరాజుగారివి	మూడవ భాగము ౧ ౧౨	విశ్వరూప సృషింహ ప్రవర్ణయము ౦ ౨
విపంచి (ఖండకావ్య సంపుటి) ౦ ౪	నాల్గవ భాగము ౧ ౧౨	దైవభక్త్యుపన్యాసము ౦ ౩
వివేకవర్ధిని గ్రంథమాలవారివి	ఆయిదవ భాగము ౧ ౨	ఆంధ్రమేఘ సందేశము ౦ ౨
మధుమరణి (శివార్ఖయ్యం) ౦ ౧౨	ఆరవ భాగము ౧ ౧౨	నూర్వ్యశకము ౦ ౨
అంపశయ్య (నాటకము) ౧ ౦	ఏడవ భాగము ౧ ౧౨	భామినీ విలాసము ౦ ౧౦
పాండవంతురము (నాటకము) ౧ ౦	ఎనిమిదవ భాగము ౧ ౧౨	సతీస్మృతి ౦ ౪
తేకుమళ్ళ అమృతరావుగారివి	తొమ్మిదవ భాగము ౧ ౧౨	సుతస్మృతి ౦ ౪
విజయనగరసామ్రాజ్యమందలి	పదవ భాగము ౧ ౧౨	గౌరవీ మహాజల మహిమామధురనం ౨
ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్రము ౨ ౦	పదకొండవ భాగము ౧ ౧౨	సుమనో మనోజ్ఞము ౩ భాగాలు ౧ ౦
వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారివి	పందైండవ భాగము ౧ ౧౨	గ్రామ్య పదప్రయోగము అతానర
ప్రతిమా నాటకము ౧ ౦	అనుబంధము ౦ ౧౨	చిలుకూరి వీధిద్రరావుగారివి
భగదత్తకము ౦ ౬	ఆర్యపుస్తకాలయము వారివి	శ్రీనాథకవి ౨ ౦
కడుపుతీపు ౦ ౪	నీతాదేవి వనవాసము ౦ ౧౨	అలియ రామరాయలు ౧ ౨
కపోతకథ ౦ ౪	కుకారము చరిత్ర ౦ ౧౦	తిమ్మరుసు మంత్రి ౧ ౦
మూసాల్మ ముచ్చట ౦ ౪	విద్యుత్తులములు ౦ ౧౨	ఆంధ్రుల చరిత్ర ౩ వ భాగం ౨ ౦
విశ్వాసము ౦ ౧	సావిత్రిదేవి ౦ ౧౨	భామామణి పత్రికవారివి
మత్తలీలాసము ౦ ౧	సతీదేవి ౦ ౧౨	అపోహదేశము నాటకము ౦ ౧౨
చిన్న నాటి చేష్టలు ౦ ౧		తొలిదశాస్త్రము నాటకభాగము ౦ ౨
		కావము (నవల ౧వ భాగము) ౦ ౧౨

మావద్ద గలవివరాల గ్రంథాలన్నీ దొరకును. యాపాఠకుల కప్పు-పఖరీదు పుస్తకాలు వి. పి. గా పంపము. పోస్టుఖర్చులు కొనుపాకే తీరించాలి.

న ర స్వ తీ గ్రం థ మం డ లి

కంఠంవారి సత్రమువీధి

రాజమహేంద్రవరము

నవలలు—నవరసభరితములగు నవలలు—మచ్చటగున్న బొమ్మలతో—ముద్దలాలకు క్యాబిన్లో పెయిండుతో—రెండుమాసముల కొక—చక్క—ని నవల. నడుమ నడుమ చిన్న చిన్న అనుబంధగ్రంథములు తెలుపబడుచుండును. చందాదారులకు ప్రత్యేకము రు 0—4—0 చందాదారులు ఒకేసారి రు 7—8—0 ను ముందుగా పంపినచో వరుసగా ఆరుపుస్తకములు ఆన్ రిజిస్టర్డ్ పాస్టిలుగా పంపుదుము.

ఇంతవరకు వెలువడిన గ్రంథములు

11. ప్రేమసుందరి	1 8 0	25 కుంకుమభరణి	1 8 0	39 ఆగ్రహారము	1 8 0
12 చోరశిఖామణి	1 8 0	26 జాగిలము	1 8 0	40 ధన్వంతరము (1వ భాగము)	1 8 0
13 లక్ష్మీప్రసాదము	1 8 0	27 మొగలాయీదర్బారు 2 భా	1 8 0	41 ధన్వంతరము (2వ భాగము)	1 8 0
14 హత్యారహస్యము	1 8 0	28 సరస్వతి	1 8 0	42 కంకణరహస్యము	1 8 0
15 ఫాల్గు (1వ భాగము)	1 8 0	29 అనంతాభాయి	1 8 0	43 సంతివి (1వ భాగము)	1 8 0
16 ఫాల్గు (2వ భాగము)	1 8 0	30 హత్యాశ్రేణులు	1 8 0	44 సంతివి (2వ భాగము)	1 8 0
17 కుముద్వతి	1 8 0	31 మొగలాయీదర్బారు 3 భా	1 8 0	45 ద్రుజరాణి	1 8 0
18 చిన్నకొడలు	1 8 0	32 గంగ	1 8 0	46 హత్యాభ్రమ	1 8 0
19 రహస్యభేదసము	1 8 0	33 మొగలాయీదర్బారు 4 భా	1 8 0	47 కాశిఖండము	1 8 0
20 సింహగడము	1 8 0	34 కొహనూరు	1 8 0	48 నేపాళము (1వ భాగము)	1 8 0
21 మణివళము	1 8 0	35 అటీస్ మణిలా	1 8 0	49 నేపాళము (2వ భాగము)	1 8 0
22 మొగలాయీదర్బారు 1 భా	1 8 0	36 అపరిచిత	1 8 0	50 కాశీకథ	1 8 0
23 కుట్రాచారము	1 8 0	37 అంతఃపురము (1వ భాగము)	1 8 0	51 శ్రీ సాహసము ప్రథమభాగము	
24 రాజసుందరి	1 8 0	38 అంతఃపురము (2వ భాగము)	1 8 0	(అచ్చులోనున్నది)	1 8 0

అ ను బంధ ము లు

1 మృత్యురంగిణి	0 12 0	9 యమునాబాయి	1 0 0	17 అలిక	1 0 0
2 అభాగిని	0 12 0	10 క్యామల	1 0 0	18 పెండ్లిదండ	1 0 0
3 చంద్రవేషి	0 12 0	11 కాంతంకథలు (చిన్నకథలు)	1 0 0	19 కథాశి	1 0 0
4 విదురుని యువదేశములు	1 0 0	12 కాలసర్పి	1 0 0	20 నాలుగుకథలు	1 0 0
5 కాంచనమాల	1 0 0	13 భారతకథాసారం	1 0 0	21 నీతిప్రబోధిక	1 0 0
6 నీమంతిని	1 0 0	14 కథాకల్పవల్లి (చిన్నకథలు)	1 0 0	22 అదర్శము (1వ భాగము)	0 12 0
7 గుళిల	1 0 0	15 అరక్షణీయ	1 0 0	23 ఆదంకుడు	0 12 0
8 శశిరేఖ	1 0 0	16 మాధవి	1 0 0	24 భౌతాళకథలు	0 12 0

నాటకములు

1 మార్కం—డేయ	0 12 0	5 సాజనాము	1 0 0	9 దంపతులు	1 0 0
2 అపాల్యాకాపనితాచనము	0 12 0	6 మార్జనాను	1 0 0	10 విజయవిజయం	1 0 0
3 మీనారుచిత్రము	1 0 0	7 నుర్గాదాము	1 0 0	11 భక్తమణి	1 0 0
4 నరమాల	1 0 0	8 చంద్రగుప్త	1 0 0		

ఈ గ్రంథములు రాజమండ్రిలో కలాభివర్ధన పరిషత్తులోను దొరకును.

అచ్చులో నున్నది!

మంచి క్షేణకాగితము!
సాగసైన క్యాలిగ్రో బైండు!!

వస్తుగుణ ప్రకాశిక

సరస్వతీ పవర 12వ
వారి ప్రచురణము,
రాజమండ్రి.

పుస్తకములో వస్తుగుణప్రబోధముగల పేజీలు 1000 పైగా నుండును. వెల ప్రతి 1 రీ 5-0-0

ఇది సమస్త ద్రవ్యగుణములను అనందిగ్రముగ తెలియజేయు అపూర్వగ్రంథరాజము. ఆంధ్రవైద్యలోకమునకు, వైద్యే తరులకును మిక్కిలి యుపయోగకర మగునట్లుల బ్రహ్మశ్రీ ఆయుర్వేదభూషణ భిషగ్వర పండిత వీటూరి వాసుదేవ శాస్త్రి, ఏ. యం. పి. సి. గారిచే వ్రాయబడినది. ఇందు సందిగ్ధద్రవ్యములన్నియు నిర్ధారణచేయబడి ప్రచురింపబడినవి. నూతనపరిశోధితద్రవ్యములు చేర్చబడినవి. వస్తువునందలి రసవీర్యవిపాకప్రభావములను గుణములను విడదీసి వస్తు ప్రాధాన్యము నిరూపింపబడినది.

వస్తుగుణప్రకాశిక మాదిరి పేజీ.

ఈ పుస్తకములో వస్తుగుణప్రబోధముగల పేజీలు 1000 పైగా నుండును. వెల ప్రతి 1 రీ 5-0-0

ద్రాక్ష:—ద్రాక్ష - మృద్వీకా - గోస్తపి- Vitis
vinifera.

ద్రాక్ష - Grapes. ఎండుద్రాక్ష -
సూరభద్రములు Sultanas.

నల్ల ద్రాక్ష - Black large
grapes. గింజలేని ద్రాక్ష చిన్నది-
Muscateles. పొడవుద్రాక్ష -
Raisians (Monakha)

ఇది ఉత్తమ లతాజాతిలోనిది.
స్వరూపము ఇది చాలదూరము వరకును ప్రాకు
ను. దీని యీకు 4 లేక 5 కోణ

దళములు గలిగి దళముల చుట్టునను స్పష్టమగు
కంగోరా గలిగి అటచేలివలెను, ఆకురంగు నలుపు,
ఆకుపచ్చ కలిసిన రంగు గలిగి యుండును. ఈ లత
కచ్చలచ్చల చిన్న యూడలు కూడ నుండును.
ఆకులనందులనుండి లతాకాండ మాధారముగా
గొని కోలనగు పూగుచ్చకాండ లేచును. నులితీ
గలు కూడ కాండము నుండియే వెడలును. యీ
నులితీగలే దీనికి విత్తనము. దీని ప్రకాండము పల
కలుగా నుండును. ఆకులు విడివిడిగా నుండును.
పుష్పములలో కొన్ని మిథునములుగను, కొన్ని
ఏకలింగములుగను గలవు. ఉండవలసినన్ని కింజ
ల్కములు కూడ గలవు. బుష్పకాండమునుండియే
కాయలు లేచును. యీ ఫలగుచ్చము గుండ్రము
గను, కోలగను గూడ నుండును. ఒక ఫలగుచ్చము

నకు రమారమి వందకాయలువరకును ఉండును.
ఫలగుచ్చము కాళీలేకుండ దట్టముగా ఉండును.
కొన్ని పల్లు తెల్లగను, కొన్ని నల్లగను ఉండును.
యీ తీగ సాధారణముగా శీతల ప్రదేశములలో
ఎక్కువగా పెరుగును. ఇది బెంగుళూరునందును,
మలబారు, నేలం, పంజాబు ప్రదేశములయందును
ఎక్కువగా పైరగును. దీనికి తేమగాలి పనికిరాదు.
దీని కొమ్మలు అడ్డముగా పాతవలయును. ఇది జను
ముతో దమ్ముచేసిన భూములలో పాతుదురు. ఇది
అయిదారు అడుగులు ఎత్తు పెరిగిన తరువాత కొన
లను కత్తిరించవలెను. దీనివలన ప్రక్కనుండు కొమ్మ
లు పెరుగును. కత్తిరించిన పిమ్మట పువ్వులు పూసి
కాయలు కారంభించును. యీ పండ్లనుండి సారా
యిని, బ్రాందిని తీయుదురు. దీని పండ్లే అపువధము
నకు ఉపయోగము.

అన్వర్ధనంజ్ఞాపదములు : గుచ్చఫల - గుత్తుగుత్తు
లుగా నుండు ఫలములు గలది, చారుఫల - అంద
ముగా నుండు ఫలములు గలది, రసాల - రసప్రధా
నమగు ఫలము, కాశ్మీరకా - కాశ్మీరదేశములో
నుండునది.

ఇది తీపిని పులుపును గల రుచులు
గుణములు గలది. శీతవీర్యముగలది, స్నిగ్ధ
గుణము, స్వరమును బాగుచేయు
ను. రక్తిపిత్తము, శ్వాస, దప్పి, తాపము, క్షయ
మొదలగువానిని హరించును. మూత్రదోషముల

ఈ పుస్తకములో వస్తుగుణప్రబోధముగల పేజీలు 1000 పైగా నుండును. వెల ప్రతి 1 రీ 5-0-0

నన్నింటిని బోజేయును. మిక్కిలి వీర్యవృద్ధి తృప్తిని గలిగించును.

నల్లద్రాక్ష : ఇంచుమించుగ ద్రాక్షకంటె నిది ఉత్తమగుణములు గలది, మిక్కిలి మధురరసము వ్యాప్తమగును బోజేయును.

లేతకాయ : ఇది కొంచెము చేదుగను, వగరు గను ఉండును. వేడిచేయును. విశదగుణమును, పిత్త దోషమును గలిగించును.

మధ్యరకపువడు : దీని రుచి మిక్కిలి పులుపు రుచిగా నుండును. జఠరదీప్తిని గలిగించును.

ఎండుద్రాక్ష :—శ్రమహరము, సంతర్పణము. పుష్టిప్రదము, సంభోగశక్తిని వృద్ధిపరచును. మధుర విచారముగలది. విశేషమును మూత్రమును కూడ చేయును. కఫకరము, మదాతిశయమును హరించును.

గింజలేని ద్రాక్ష : ఇది చిన్నదిగా నుండును ద్రాక్షతో సమానగుణములు గలది.

మూత్రరోధజ, ఉదావర్తనము:—

ప్రయోగము ద్రాక్షపండ్లయొక్క రసము పర గడుపున త్రాగుచుండిన మూత్రరోధజ ఉదావర్తనములు నివర్తించును. (శుశ్రుతము)

మదాత్మయములో గలుగు దప్పికి :—మదాత్మయ ములోమిక్కిలి దప్పి గొనినచో వాతపిత్తములు ప్రకోపించునెడ చల్లనిద్రాక్షరసము నిచ్చిన దోహదనలోమనమయి మదాత్మయ పిపాసలు క్షయించును. (వాగ్భటము చి. 7 అ.)

మూత్రకృచ్ఛమునకు :—ఎండుద్రాక్షపండ్లు నీళ్లతో నూరి ఆ రసము త్రాగినను, రాత్రి ద్రాక్షపండ్లు నీళ్లలో వేసి ఉడయమున ఆ రసమును వడకట్టి త్రాగినను మూత్రకృచ్ఛములు హరించును. (వాగ్భటము చి. 11 అ.)

రక్తపిత్తమునకు :—ద్రాక్షారసము ప్రస్థంన్నర, పురాణసర్పిప్రస్థం, యీ రెండును కలిపి నెయ్యి మిగులునట్లు కావవలెను. ఆ ఘృతమును పానము చేయుచుండిన రక్తపిత్తము, కామలా, గుల్మము, పాండురోగము, జ్వరము, మేహము కూడ హరించును. (చక్రదత్త)

క్షయకాసలకు ద్రాక్షారీప్తము : 50 పలములు ప్రమాణముగల ఎండుద్రాక్షను మెత్తగా త్రొక్కి రెండు ద్రోణముల నీటియందు వేసి నాల్గవంతు మిగులునట్లు కాచి దానిని వడకట్టి తీసికొని చల్లారిన పిపాస అందు 200 పలముల జల్లమును వేయవలెను. మరియు దాల్చినచెక్క, యాలకులు, జాపత్రి, నాగకేశరములు ప్రభాణము, పిప్పళ్లు, మిరియములు వాయువిదంగములు యీ వస్తువుల యొక్క చూర్ణమును ప్రత్యేకముగా నొక్కొక్క పలము చేర్చి యివన్నియు నెయ్యి పూసిన కుండలో వేయవలెను. పైన మూకుడు మూతపెట్టి చీరమన్న యిచ్చి ఒక మాసము నిలవ యుంచవలెను. పిమ్మట దానిని తీసి నడియకట్టుకొని సిద్ధము చేసుకొనవలెను. దీనినే ద్రాక్షారీప్తము అందురు. ఇది అర జొన్ను మొదలు ఒక జొన్నువరకు నమాన భాగముదకమును చేర్చి త్రాగుచుండిన క్షయ, దగ్గు, ఉరక్షతము, ఉబ్బనము, కంఠరోగములు హరించును. రక్తశుద్ధిని, రక్తబలమును కూడ చేయును. కాంతిని ప్రసాదించును. కాలవి శేషమును చేయుచుండును. ద్రాక్షారసమునకు కూడ నీ గుణమే గలదు. ఆనవ మనగా కాచకుండా తయారు చేయునది.

ద్రాక్షాదిక్వాధము : దీనిని తరుచు మలయాళ దేశమునందు వాడుచుందురు. సింహళమునందు కూడ దీని వాడుక మిక్కిలి గలదు. ద్రాక్షపండు, కరక్కాయ, నేలయుసిరిక, కర్కాటకశృంగి, కలింగ రాన్నము, పిప్పలి, దూలగోవిలవేరు, తెల్లగలిజేరు, యెల్లగలిజేరు, వాకుడువేరు యీ వస్తువులు కలిపి చేసిన చూర్ణమునకే ద్రాక్షాదిక్వాధచూర్ణ మని వేరు. ఇది కషాయముపెట్టి త్రాగుచుండిన ఉబ్బనము, క్షయ, కాస మొదలగునవి శమించును.

ద్రాక్షాసారాయము : ఇది ఘోషును కొంచెము తీసిగను కూడ యుండును. మత్తను గలిగించును. బుద్ధివికాసమును, చురుకును, ఆకలిని గలిగించును. ఉత్సాహప్రదమైనది. రోగక్షయలగును, దుర్బలులకును మిక్కిలి ఉపయోగించును.

బె జు కు లు

తలనొప్పులు

కీళ్ళనొప్పులు

ఊపిరి నలువకుండుట

వెన్నెముక నొప్పి

గాయములు

వాపు

దగ్గు

మున్నగు వ్యాధులకు దివ్యవధము

అమృతాంజనము

గంధర్వకళ

రక్తపుష్టి, వీర్యవృద్ధి, నరములకు బిగి కలిగించు తియ్యని లేహ్యము

అనేకులకు మజల మగతనము కలిగించి మెప్పుపొందినది

గంధర్వకళ—యశావనము సంఘటించును. శుక్లసప్తము కట్టును. పుంస్త్రవము పెంపుచేయును. కామాదేకము కలిగించును. సంభోగశక్తి హెచ్చుచేయును. మనోల్లాసము కూర్చును. ఆనందము కలిగించును. ప్రమేహములను జయించును.

కీళ్ళనొప్పులు, నురదలు, తిమ్మెరలు, పోనాడుటలో గంధర్వకళ ప్రత్యేకశక్తి కలది. సవామేహములమీద ఇది చేయుపని అనాధారణమైనది. దీనిని ఎప్పుడును సేవించుచుండినచో మునలితనము కనబడదు. ఏవ్యాధులును చేరవు. ఇది బాలంతరాండ్రకును చాల మేలుచేయును. వారి శరీరములకు పూర్వపుబిగి కలిగించును. పాను రు 3—0—0

మలయచందనము

సెగ రోగము నకు పేరు పొందిన ఔషధము

పోటీలలో నెగినది. నకళ్ళను చూచి మోసపోకుడు

ఈ క్రూరవ్యాధివలన బాధపడువానికి మా మలయచందనము నాలుగువందల యేండ్లనుండి గురువరంపరగా వాడబడుచున్నది. ఇది సంస్థానములయందును రాజకుటుంబములయందును వాడుటకు కనిపెట్టబడినది. కావుననే పథ్యము లేదు. పిచికారితో పనిలేదు. సెగరోగము తగిలినట్లు, మందు పుచ్చుకొనుచున్నట్లు యెవరికీ తెలియగూడదంటే మా మలయచందన మొక్కటే అందుకు తగినది. నకళ్లు బయలుచేరుచున్నవి. పరిశీలించకుండా ఏ యావధమును పుచ్చుకోవద్దు. గంధర్వఛార్మసీవారి మలయచందనమే కావలె నని కోరుడు. అనేక వైద్యులు సాంతమందులను విడిచి దీనిని వాడి విజయము, బహుమతులు పొందుచున్నారు. మూడుపూటలలో గుణమిచ్చును. ఎరువు, తెలుపు, పచ్చసెగలకు ఇది రామబాణము. రస విష గంధకములు చేరని మూలికాయోగము. ఇక్కడకు అక్కడకు పరుగెత్తక నేడే మాకు వ్రాయుడు.

డబ్బీ ౨—౪—0 దీని కనుపానము చందనతైలము ఔన్ను 3—0—0 రెండును ఖర్చులలో ౬—0—0

నాగరఖండము

అజీర్ణములకు శూలలకు, పరిణామశూలకు చాలామందిది. ఆకలిలేకపోవుట, కడుపుడుబ్బరము, నొప్పి, నోట నీళ్ళూరుట కడుపులో మంట, పొత్తికడుపులో పోటు, కండ్లమంట, ఓకిరింక, వాంతులు, పులితేనెపులు, భస్మిక, అరుచి—వీటిని త్వరగా తగ్గించును. విడువకుండా ఒక్కపాను సేవించినచో ఎట్టి గురుపదార్థమైనను సులభముగా జీర్ణమై, మరల ఆకలి కలకలలాడును. రక్తపుష్టి కలిగించును. పాను రు 3—0—0

గంధర్వఛార్మసీ—ఇన్ని నోపేట, రాజమండ్రి

కా స్త్రీ యోగములు

వాసావలేవ్యము

ఉబ్బసముతో బాధపడువారికి ఇది చాల ఉపయోగకరము. మల బంధమును విఘ్నముతో దీనికి చాల పేరున్నది. ప్రేగులను శుభ్ర పరిచి, భువిభించిన శ్లేష్మమును కరిగించి, ఇది, తన్మూలంగా ఉబ్బ బద్ధాధిని నిర్మూలము చేయును. మరిన్ని యిది రక్తపిత్తము, ఉరః క్షతము, దగ్గులు, క్షయ_వీటికి గూడ అపాఘమైనది. సామాన్యంగా మలబంధముతో బాధపడువారి కందరికిని ఇది అత్యుపయోగకరము. పాన 18 3_0_0

మహాభృంగరాజతైలము

వరసిన తెండ్రుకలను నల్ల_రుచును. తెండ్రుకలను రాలినవ్వచు. చెవిపోట్లు కంటిజబ్బులు తగ్గించును. శిరోవ్యాధులను చేరనివ్వదు. తెండ్రుకలను నల్లగను, మృదువుగను, పొడవుగను, గురురుగను పెంచును. పాఘిరు దైలతో దినదినము బాధపడువారు దీనివలన కార్యకఫలమును పొందగలరు. నమ్మకమైనది. 8 ఔస్సులు వీసా 2_0_0

గంధర్వదంతచూర్ణము

ఇది బాహు బూడిదలరకము కాదు. అయిత్యదయోగము. దంతవ్యాధులను, ముఖవ్యాధులను పోగొట్టును. జోటి ఆరుచి, దుర్వాసన, పూత, దంతములనుండి రక్తముపడుట తగ్గించును. ఘను ఘను బాదు చక్కని చూర్ణము. దద్ది 0_4_0

ద్రాక్షరిష్టము

దగ్గు, దగ్గు, క్షయ, మున్నగు కఫవ్యాధులకు మంచిది, రక్త పిత్తము ఉరఃక్షతము, జయించును. కఫవ్యాధి వీడితులకు శోథమును శుభ్రపరుచుటలో దీనికి ప్రత్యేకశక్తి యున్నది. లవంతకులను, అశోగ్యవంతులను గూడ దీనిని పాచుచు వాడుచుండినచో చాల మేలు చేయును. లవంతకరి. తయ్యగము. పాన, 1_8_0

వైక్రాంతభస్మము

కఫవ్యాధులలో చాల పనిచేయును. శ్లేష్మఉడుకు, మూత్రకృచ్ఛములు తగ్గించును. వీర్యవృద్ధి, లేజున్న కలిగించును. అమపాన భేదములతో అనేక గుణములు కలిగించును. తులము 2_0_0

రోగవివరాలు, తెలుపువారికి ఔషధములు నిర్ణయించి పంపెదము.

గంధర్వఫారసీ-ఇన్నిన్ పేట, రాజమండ్రి

రాజమహేంద్రవరము : (1) అక్షిపల్లి లక్ష్మణస్వామియాయుడుగారిచే సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్ నందు ముద్రితమై

(2) పాద ముద్రాస్వామిశాస్త్రిగారిచే ప్రకటింపఁబడినది. ౧౯౧౮-౧౯౧౯

మహాఖండార్ద్రకలేవ్యము

మహారాజులు సుకుమారులు వాడతగిన ఔషధము. నైర్వేమువలన కలిగే పకలబాధలను ఇది సమూలముగను శీఘ్రముగను దూరము చేయును. ఇది అమము పననము చేసి, రుచి పుట్టించి ఆకలి కరకర లాడించును. శరీరప్రస్థి, వీర్యవృద్ధి కలిగించును. అమృతము, కూల, పాండువు, క్వాసకాసలు, కామల, పీసన, గుల్మము, కంఠరోగము లు వీటిని జయించును. మలబంధమును పోగొట్టుటలో దీనికి ప్రత్యేక శక్తి కలదు. పాన 3_0_0

భృంగామలకతైలము

శిరస్సు వేడిగానుండుట, తలపొప్పి, కండ్లనుంట్లు, శిరోజములు తెల్లబడుట, రాలిపోవుట మున్నగుబాధలను అత్యంతగా తగ్గించును. కండ్లకు చిలవచేయును. చుండు పుట్టినయదు. అశినిద్రను తగ్గించి సుఖనిద్ర కలిగించును. తెంటుకలను తుమ్మెదరక్కలవలన నల్లబరు చును. మరిన్ని కర్ణకులలు, ఉష్మాదర్శకములు, అపస్మారములు తగ్గించును. 4 ఔస్సులు 0-10_0_0 పాన 2_0_0.

గంధర్వకస్తూరిమాత్రలు

చంటిపిల్లల జలుబు, దగ్గు, పడిమెను, అక్షిక్తి నిశేచనములు, ఆకలి లేకపోవుట, అమృహితవు లేకుండుట, పాలు త్రాగకుండుట, కడుపు ఉబ్బరము, కడుపునొప్పి, జోతులు, జ్వరము, అయాసము అశీఘ్రముగా తగ్గించును. బూరెంతలకున్న మిక్కిలి మేలుచేయును. వీసా 0_8_0

ధాతురంజని

సంభోగముయమున శీర్షస్థులనను కాకుండునట్లు చేయుట కిది రయోగచేయ_డినది. దీనిని పేవించినచో పురుషుల కానందమును స్త్రీలకుప్రీతియునుకలుగును. ఇది స్త్రీనశ్యము చేయు అపాఘావధము వీర్యవృద్ధియును శోర పురుషులు రాత్రి భోజనానంతరము నేనింపవలెను. ఒక్క గంటలో చెప్పినంత పని చేయును. 16 మాత్రలు 1_0_0

అయస్కాంతభస్మము

ఉబ్బ (నంజ) పాండువు, క్షయ, క్వాసకాసలు, శీఘ్రులు తగ్గించును. రక్తశుద్ధి చేయుటలో చాల శక్తి కలది. లవను, కాంధి, వర్షున్న, నరములకు విగి కలిగించును. తులము 3_0_0

